

ODLUKA

O VELIKIM IZLOŽENOSTIMA KREDITNIH INSTITUCIJA

("Službeni list Crne Gore", br. 127/20 od 29.12.2020, 140/21 od 30.12.2021)

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet

Član 1

Ovom odlukom propisuje se način izračunavanja velikih izloženosti kreditnih institucija, kriterijumi za utvrđivanje povezanosti, tehnike ublažavanja kreditnog rizika, najveći iznos izloženosti prema jednom licu ili grupi povezanih lica, odnosno prema drugim kreditnim institucijama, kao i izvještavanje o velikim izloženostima.

Značenje izraza

Član 2

Izrazi upotrijebljeni u ovoj odluci imaju sljedeća značenja

- 1) transakcija finansiranja hartija od vrijednosti je pozajmljivanje akcija ili drugih finansijskih instrumenata drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane, repo ugovor ili obrnuti repo ugovor ili druga transakcija koja uključuje kupovinu finansijskog instrumenta i njegovu ponovnu prodaju ili druga transakcija koja uključuje prodaju finansijskog instrumenta i njegovu ponovnu kupovinu;
- 2) nepoznato lice je hipotetičko lice kojem kreditna institucija dodjeljuje sve izloženosti za koje nije utvrdila dužnika, pod uslovom da te izloženosti ne može dodijeliti transakciji tačno određenog lica;
- 3) aktivnosti kreditnog posredovanja su aktivnosti koje su slične bankarskim aktivnostima i uključuju ročnu transformaciju, transformaciju likvidnosti, finansijski leveridž, transfer kreditnog rizika i slične aktivnosti koje obuhvataju najmanje aktivnosti iz člana 5 stav 1 tač. 1 do 3, 5, 6 i 10 Zakona o kreditnim institucijama ("Službeni list CG", broj 72/19), (u daljem tekstu: Zakon);
- 4) izuzeta društva su društva:
 - koja su uključena u superviziju na konsolidovanoj osnovi;
 - društva koja su po propisima treće zemlje predmet supervizije na konsolidovanoj osnovi od strane nadležnog organa treće zemlje koja primjenjuje supervizorske i regulatorne zahtjeve koji su ekvivalentni zahtjevima koji se primjenjuju u Crnoj Gori i zemljama članicama EU;
 - društva koja nijesu obuhvaćena al. 1 i 2 ove tačke, a koja su:
 - a) kreditne institucije iz Crne Gore i država članica EU;
 - b) investiciona društva iz Crne Gore i država članica EU;
 - c) kreditne institucije iz treće zemlje, ako treća zemlja primjenjuje supervizorske i regulatorne zahtjeve koji su ekvivalentni zahtjevima koji se primjenjuju u Crnoj Gori i državama članicama EU;
 - d) priznata investiciona društva iz treće zemlje;
 - e) subjekti koji su finansijske institucije koje imaju dozvolu ili odobrenje za rad u Crnoj Gori, državi članici EU ili trećoj zemlji, ako ta treća zemlja primjenjuje supervizorske i regulatorne zahtjeve koji su ekvivalentni zahtjevima koji se u Crnoj Gori i državama članicama primjenjuju na institucije kada se izloženost kreditne institucije prema ovim subjektima tretira kao izloženost prema instituciji u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala kreditnih institucija (u daljem tekstu: Odluka o adekvatnosti kapitala);
 - f) centralne banke;
 - g) poštanske žiro institucije;
 - h) javna međunarodna tijela koje imaju mogućnost da prikupljaju sredstva i depozite, pri čemu je njihova djelatnost propisana nacionalnim propisima ili drugim propisima kojima se omogućava zaštita deponenata i investitora;

i) osiguravajući holdinzi, društva za osiguranje i reosiguranje koji imaju dozvolu ili odobrenje za rad u Crnoj Gori, državi članici EU ili trećoj zemlji, ako ta treća zemlja primjenjuje supervizorske i regulatorne zahtjeve koji su ekvivalentni zahtjevima koji se primjenjuju u Crnoj Gori i državama članicama EU;

j) dobrovoljni penzioni fondovi i slični subjekti;

k) subjekti za zajednička ulaganja (CIU) osnovana u Crnoj Gori, državi članici EU ili trećoj zemlji, ako ta treća zemlja primjenjuje supervizorske i regulatorne zahtjeve koji su ekvivalentni zahtjevima koji se primjenjuju u Crnoj Gori i državama članicama EU;

l) centralne druge ugovorne strane (eng. central counterparty - CCP) osnovane u Crnoj Gori, državi članici EU ili trećoj zemlji, ako ta treća zemlja primjenjuje supervizorske i regulatorne zahtjeve koji su ekvivalentni zahtjevima koji se primjenjuju u Crnoj Gori i državama članicama EU;

lj) izdavaoci elektronskog novca;

m) platne institucije;

n) subjekti koji su osnovani sa ciljem posredovanja u obavljanju aktivnosti kreditiranja između matičnog društva, njegovih zavisnih društava ili zavisnih društava njegovog matičnog društva;

nj) organi za sanaciju;

o) subjekti za upravljanje aktivom (eng. asset management vehicles);

p) prelazne institucije (eng. bridge institutions);

r) institucije koje su osnovali subjekti javnog sektora sa ciljem očuvanja održivosti poslovanja (eng. viability), likvidnosti ili solventnosti kreditnih institucija ili sa ciljem stabilizacije finansijskog tržišta;

5) subjekti bankarstva u sjenci su subjekti koji obavljaju jednu ili više aktivnosti kreditnog posredovanja, a koji nijesu izuzeta društva;

6) iznos izloženosti stavke aktive je iznos utvrđen u skladu sa članom 128 stav 1 Odluke o adekvatnosti kapitala;

7) iznos izloženosti stavke vanbilansa je iznos utvrđen u skladu sa članom 128 stav 2 Odluke o adekvatnosti kapitala;

8) društvo za zajednička ulaganja u prenosive hartije od vrijednosti (u daljem tekstu: UCITS) je otvoreni investicioni fond sa javnom ponudom:

- čiji je isključivi cilj zajedničko ulaganje imovine, prikupljene javnom ponudom udjela u fondu u prenosive hartije od vrijednosti ili u druge oblike likvidne finansijske imovine iz zakona kojim se uređuju investicioni fondovi, a koji posluje po načelima disperzije rizika;

- čiji se investicione jedinice, na zahtjev vlasnika, otkupljuju direktno ili indirektno, iz imovine toga fonda, a radnje koje društvo za upravljanje UCITS-om preduzima, kako bi se obezbijedilo da tržišna vrijednost investicionih jedinica ne odstupa bitno od neto vrijednosti imovine po jedinici izjednačene su sa otkupom investicionih jedinica;

9) subjekat za zajednička ulaganja (u daljem tekstu: CIU) je UCITS ili alternativni investicioni fond kojim upravlja menažer, registrovan u Crnoj Gori, Evropskoj uniji ili trećoj zemlji, na kojeg se primjenjuju propisi koji se primjenjuju u Crnoj Gori, Evropskoj uniji ili trećoj zemlji koja primjenjuje prudencijalnu regulativu ekvivalentnu regulativi u Crnoj Gori ili Evropskoj uniji;

10) transakcija je pozicija sekjuritizacije, izloženost u obliku ulaganja u CIU i druge transakcije kod kojih postoji izloženost prema odnosnoj (eng. underlying) aktivi.

II. IZRAČUNAVANJE VELIKIH IZLOŽENOSTI

Izračunavanje ukupnog iznosa izloženosti

Član 3

(1) Ukupna izloženost prema grupi povezanih lica predstavlja zbir izloženosti prema licima koji pripadaju toj grupi povezanih lica.

(2) Identifikovanje grupe povezanih lica vrši se primjenom kriterijuma koji su utvrđeni u Prilogu 1 koji čini sastavni dio ove odluke.

- (3) Ukupna izloženost prema jednom licu predstavlja zbir izloženosti u knjizi trgovanja i izloženosti u knjizi pozicija kojima se ne trguje.
- (4) Prilikom utvrđivanja ukupne izloženosti prema jednom licu, kreditna institucija je dužna da, pored izloženosti po osnovu derivata iz člana 128 stav 5 Odluke o adekvatnosti kapitala i kreditnih derivata, koji su direktno zaključeni sa klijentom kreditne institucije, uključi i izloženosti po osnovu tih derivata koji nijesu direktno zaključeni sa klijentom, ali kod kojih je klijent emitovao odnosne dužničke ili vlasničke instrumente za te derivate.
- (5) Kreditna institucija, u cilju utvrđivanja ukupne izloženosti prema jednom licu ili grupi povezanih lica prema kojima ima izloženosti po osnovu transakcija koje predstavljaju pozicije sekjuritizacije i izloženosti u obliku ulaganja u CIU ili po osnovu drugih transakcija gdje postoji izloženost prema odnosnoj aktivni, dužna je da procijeni svoje odnosne izloženosti i u zavisnosti od ekonomske suštine strukture određene transakcije da procijeni i rizike koji su ugrađeni u strukturu te transakcije, kako bi utvrdila da li ta transakcija predstavlja dodatnu izloženost.
- (6) Kreditna institucija je dužna da ocijeni da li određena transakcija stvara dodatnu izloženost na način utvrđen članom 8 ove odluke, pri čemu se uticaj određene transakcije na ukupnu izloženost prema jednom licu ili grupi povezanih lica utvrđuje u skladu sa čl. 6 i 7 ove odluke.
- (7) Kreditna institucija je dužna da u cilju utvrđivanja ukupne izloženosti prema određenom dužniku koja proizilazi iz njene izloženosti prema određenoj transakciji sa odnosnom aktivom, utvrdi izloženost prema svakoj toj pojedinačnoj izloženosti, pri čemu zbir pojedinačnih izloženosti koji proizilazi iz same odnosne aktive ne može biti veći od ukupne izloženosti transakcije. Kreditna institucija je dužna da za svaku odnosnu aktivu posebno utvrđuje njenu izloženost prema toj odnosnoj aktivni u skladu sa članom 6 ove odluke.
- (8) Identifikacija i izračunavanje iznosa izloženosti prema jednom licu ili grupi povezanih lica koje proizilaze iz izloženosti prema transakcijama iz st. 4 i 5 ovog člana ne zavisi od toga da li su ove izloženosti dodijeljene knjizi trgovanja ili knjizi pozicija kojima se ne trguje i zbog toga uslovi i metodologije koji će se primjenjivati za utvrđivanje izloženosti prema transakcijama sa odnosnom aktivom treba da budu utvrđeni na isti način, bez obzira na to da li se te izloženosti dodjeljuju knjizi trgovanja ili knjizi pozicija kojima se ne trguje.
- (9) Kreditna institucija je dužna da utvrdi sve svoje pojedinačne izloženosti prema subjektima bankarstva u sjenci, sve potencijalne rizike za kreditnu instituciju koji proizilaze iz tih izloženosti i potencijalne efekte tih rizika.
- (10) Izloženost prema subjektima bankarstva u sjenci u smislu ove odluke predstavlja izloženost kreditne institucije prema pojedinačnim subjektima bankarstva u sjenci, nakon uzimanja u obzir efekata tehnika ublažavanja kreditnog rizika, koja je jednaka ili veća od 0,25% osnovnog kapitala kreditne institucije.

Stavke koje se ne uključuju u obračun izloženosti

Član 4

- (1) Prilikom izračunavanja velikih izloženosti kreditne institucije ne uzimaju se u obzir:
 - 1) u slučaju kupoprodaje valuta (FX transakcije), izloženosti koje su nastale u redovnom roku poravnanja koji nije duži od dva radna dana nakon datuma izvršenog plaćanja;
 - 2) u slučaju transakcija kupovine ili prodaje hartija od vrijednosti, izloženosti koje su nastale u redovnom roku poravnanja, koji nije duži od pet radnih dana nakon datuma izvršenog plaćanja ili isporuke hartija od vrijednosti, zavisno od toga šta nastupi ranije;
 - 3) u slučaju pružanja platnih usluga, kliringa i poravnanja u svim valutama i usluge korespondentske banke ili kliringa finansijskih instrumenata, usluge poravnanja i kastodi usluga za klijente, odložene prilive sredstava i druge izloženosti koje proizilaze iz poslovanja klijenata, a koje ne traju duže od sljedećeg radnog dana;
 - 4) u slučaju pružanja usluga prenosa novčanih sredstava, uključujući usluge platnog prometa, kliringa i poravnanja u svim valutama i usluge korespondentskog bankarstva, izloženosti koje nastaju u toku dana prema institucijama koje pružaju navedene usluge;
 - 5) izloženosti koje predstavljaju odbitnu stavku od redovnog osnovnog kapitala ili dodatnog osnovnog kapitala u skladu sa odredbama Odluke o adekvatnosti kapitala ili druga umanjenja osnovnog kapitala za odbitne stavke.
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, transakcije iz stava 1 tač. 3 i 4 ovog člana mogu biti isključene prilikom utvrđivanju izloženosti pod uslovom da izloženost:
 - 1) nastaje po osnovu obezbjeđenja specifičnih vrsta usluga;
 - 2) nastaje po osnovu aktivnosti klijenta, odnosno izloženost prema institucijama koje pružaju te usluge, za transakcije iz stava 1 tačke 4 ovog člana; i

- 3) ne traje duže od narednog radnog dana za transakcije iz stava 1 tačke 3 ovog člana, odnosno radi se o izloženosti koja nastaje u toku dana za transakcije iz stava 1 tačke 4 ovog člana;
- 4) predstavlja kratkoročnu izloženost koja ne traje duže od jednog dana, odnosno izloženosti koje se u toku dana smanjuju.
- (3) Specifičnim uslugama iz stava 2 tačka 1 ovog člana smatraju se:
- 1) platne usluge, usluge kliringa i poravnanja u bilo kojoj valuti i usluge korespondentskog bankarstva;
 - 2) kliring finansijskih instrumenata, poravnanje ili kastodi usluge za klijente, pri čemu kastodi usluge uključuju plaćanja po osnovu ostvarenog prihoda (plaćanje dividende i kamate), otkup glavnice i druga plaćanja koja proizilaze iz postojanja, promjena i prestanka događaja koji su povezani sa finansijskim instrumentima.
- (4) Aktivnostima klijenta iz stava 2 tačka 2 ovog člana smatraju se direktne i indirektne aktivnosti, npr. aktivnosti na inicijativu klijenta, kao i indirektne aktivnosti u vidu plaćanja agentima i partnerima po osnovu ugovora koje je klijent zaključio sa tim licima, kao i primanja novčanih sredstava od tih lica, uključujući i zaduživanja i kreditiranja plaćanja, provizije i kamate, obezbjeđivanje ili povlačenje novčanog kolaterala koje za posljedicu ima nastanak izloženosti po osnovu neočekivanih priliva i odliva ili nastanak izloženosti po osnovu očekivanih priliva i odliva, kada kreditna institucija zbog tehničkih razloga nije u mogućnosti da smanji ove izloženosti do kraja radnog dana.
- (5) Kreditne institucije su dužne da uspostave adekvatne procedure i kontrolne mehanizme kojima se obezbjeđuje ispunjenost uslova iz stava 2 ovog člana, kao i da dokažu da izloženosti koje su isključene u potpunosti proizilaze iz aktivnosti klijenta.

Utvrđivanje izloženosti za određene pozicije

Član 5

- (1) Za utvrđivanje izloženosti u knjizi trgovanja, kreditna institucija može:
- 1) da netira duge i kratke pozicije u istim finansijskim instrumentima koje je emitovao određeni klijent, pri čemu se neto pozicija za svaki finansijski instrument izračunava u skladu sa odredbama Odluke o adekvatnosti kapitala koje se odnose na utvrđivanje kapitalnih zahtjeva za pozicijski rizik;
 - 2) da netira duge i kratke pozicije u različitim finansijskim instrumentima koje je emitovao određeni klijent pod uslovom da je finansijski instrument na koji se odnosi kratka pozicija u podređenom položaju u odnosu na finansijski instrument na koji se odnosi duga pozicija, ili ako oba instrumenta pripadaju istom redu naplate.
- (2) Za potrebe stava 1 ovog člana, kreditna institucija može da rasporedi finansijske instrumente u kategorije na osnovu različitih stepena nadređenosti, kako bi se utvrdila relativna nadređenost pozicija.
- (3) Kreditna institucija je dužna da izloženost po osnovu ugovora o derivatima iz člana 128 stav 5 Odluke o adekvatnosti kapitala i ugovora o kreditnim derivatima koji su direktno zaključeni sa klijentom kreditne institucije, izračunava u skladu sa metodima iz Dijela III glava 2 odjeljak 6 odsjeci 3, 4 i 5 Odluke o adekvatnosti kapitala, u zavisnosti od potrebe.
- (4) Iznos velikih izloženosti koje se odnose na dužničke instrumente, vlasničke instrumente, strane valute i robu kod kojih nije izvršeno poravnanje nakon datuma dospijeca, utvrđuju se u skladu čl. 485, 486 i 487 Odluke o adekvatnosti kapitala.
- (5) Kreditna institucija je dužna da za ugovore o derivatima iz stava 3 ovog člana, ako su evidentirani u knjizi trgovanja, primjenjuje odredbe člana 335 Odluke o adekvatnosti kapitala koje se odnose na obračun kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik druge ugovorne strane za stavke iz knjige trgovanja.
- (6) Izuzetno od stava 3 ovog člana, kreditna institucija koja ima odobrenje Centralne banke za korišćenje metoda utvrđenih Odlukom o adekvatnosti kapitala u dijelu koji se odnosi na utvrđivanje efekata tehnika ublažavanja kreditnog rizika i u dijelu koji se odnosi na metod internih modela (IMM) za obračun kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik druge ugovorne strane, mogu da koriste te metode za izračunavanje iznosa izloženosti za transakcije finansiranja hartija od vrijednosti.

Izračunavanje iznosa odnosne izloženosti prema transakcijama koje imaju odnosnu aktivu

Član 6

- (1) Prilikom utvrđivanja odnosne izloženosti transakcije koja ima odnosnu izloženost prema nekoj drugoj transakciji, kreditna institucija je dužna da, za potrebe ovog člana i člana 7 ove odluke, izloženost prema toj drugoj transakciji tretira kao izloženost prema odnosnoj aktivu te druge transakcije.
- (2) Odredba stava 1 ovog člana, primjenjuje se sve dok odnosne izloženosti predstavljaju izloženosti prema transakcijama koje imaju odnosnu aktivu.

- (3) Prilikom utvrđivanja izloženosti koja proizilazi iz transakcija sa odnosnom aktivom, kreditna institucija treba da pravi razliku između transakcije u kojima su svi investitori jednako rangirani (kao što su subjekti za zajednička ulaganja - CIU) i ostalih transakcija (npr. sekuritizacije), koje mogu uključivati tranširanje kada izloženosti mogu da imaju različite statuse u redosljedu naplate.
- (4) Za transakcije koje imaju isti redosljed naplate, izračun izloženosti prema odnosnoj aktivni zavisi isključivo od proporcionalnog učešća izloženosti jednog investitora u ukupnoj izloženosti svih investitora.
- (5) Za transakcije koje nemaju isti redosljed naplate, gubici se prvo raspoređuju na određene tranše u zavisnosti od njihovog statusa u redosljedu naplate, a u ako je istom tranšom obuhvaćeno više investitora, gubici se između tih investitora raspoređuju po principu proporcionalnosti.
- (6) Kreditna institucija, uzimajući u obzir da bi u najpessimističnijem scenariju podređene tranše mogle nestati veoma brzo, treba da sve tranše u sekuritizaciji tretira jednako, da priznaje smanjenja iz podređenih tranši i priznaje najveći gubitak koji bi svi investitori u određenoj tranši mogli snositi u slučaju potpunog gubitka odnosne aktive.
- (7) Izloženost kreditne institucije prema transakcijama koje imaju odnosnu aktivu jednaka je manjem od sljedeća dva iznosa:
 - 1) iznosa izloženosti kreditne institucije koji proizilazi iz odnosne aktive; i
 - 2) ukupnog iznosa izloženosti kreditne institucije prema transakciji.
- (8) Za izloženost kreditne institucije prema transakciji, iznos izloženosti koji proizilazi iz odnosne aktive utvrđuje se na sljedeći način:
 - 1) ako su izloženosti svih investitora u toj transakciji jednako rangirane, iznos izloženosti koji proizilazi iz izloženosti prema odnosnoj aktivni jednak je proporcionalnom učešću izloženosti kreditne institucije prema transakciji, pomnoženom sa iznosom izloženosti koji proizilazi iz odnosne aktive;
 - 2) ako izloženosti nijesu jednako rangirane, iznos izloženosti koji proizilazi iz izloženosti prema odnosnoj aktivni jednak je proporcionalnom učešću izloženosti kreditne institucije prema transakciji, pomnoženom sa manjim od sljedeća dva iznosa:
 - iznosa izloženosti koju kreira odnosna aktiva; i
 - ukupnog iznosa izloženosti kreditne institucije prema transakciji, zajedno sa ostalim izloženostima prema toj transakciji koje su rangirane jednako kao i ta izloženost kreditne institucije.
- (9) Proporcionalno učešće izloženosti kreditne institucije prema transakciji iz stava 8 ovog člana predstavlja iznos izloženosti kreditne institucije podijeljen sa ukupnim iznosom izloženosti kreditne institucije i svih ostalih izloženosti prema toj transakciji koje su rangirane jednako kao i ta izloženost kreditne institucije.

Utvrđivanje uticaja odnosnih izloženosti na ukupne izloženosti prema transakcijama

Član 7

- (1) Kreditna institucija je dužna da za svaku izloženost kreditnom riziku za koju je utvrđen identitet dužnika, iznos svoje izloženosti prema odgovarajućoj odnosnoj aktivni uključi u ukupne izloženosti prema dužniku kao jednom licu ili prema grupi povezanih lica kojoj dužnik pripada.
- (2) Kreditna institucija utvrđuje sve dužnike transakcija koje imaju odnosnu aktivu u koje investira, osim ako bi to prouzrokovalo visoke neopravdane troškove za kreditnu instituciju ili ako postoje okolnosti koje sprečavaju kreditnu instituciju da utvrdi te dužnike.
- (3) U slučaju iz stava 2 ovog člana, kreditna institucija je dužna da utvrdi značaj ukupnog iznosa izloženosti prema transakciji i da u zavisnosti od tog značaja, izloženosti dodijeli transakciji prema određenom ili nepoznatom licu.
- (4) Ako kreditna institucija nije utvrdila identitet dužnika odnosne izloženosti kreditnom riziku ili ako ne može da potvrdi da odnosna izloženost nije izloženost kreditnom riziku, ta izloženost se dodjeljuje na sljedeći način:
 - 1) ako iznos odnosne izloženosti ne prelazi 0,25% osnovnog kapitala kreditne institucije, izloženost se dodjeljuje transakciji prema određenom licu;
 - 2) ako izloženost iznosi 0,25% ili više osnovnog kapitala kreditne institucije i ako kreditna institucija karakteristikama transakcije može da obezbijedi da odnosne izloženosti transakcije nijesu povezane sa drugim izloženostima u njenom portfoliju, uključujući odnosne izloženosti iz drugih transakcija, izloženost se dodjeljuje transakciji prema određenom licu;
 - 3) u slučajevima koji nijesu obuhvaćeni tač. 1 i 2 ovog stava, izloženost se dodjeljuje nepoznatom licu.
- (5) Ako kreditna institucija ne može da razlikuje odnosne izloženosti pojedine transakcije, dužna je da ukupan iznos izloženosti dodijeli transakciji na sljedeći način:

- 1) ako ukupan iznos izloženosti prema transakciji ne prelazi 0,25% osnovnog kapitala kreditne institucije, kreditna institucija tu ukupnu izloženost dodjeljuje transakciji prema određenom licu;
 - 2) u slučaju koji nije obuhvaćen tačkom 1 ovog stava, kreditna institucija taj ukupan iznos izloženosti dodjeljuje prema nepoznatom licu.
- (6) Za potrebe st. 1 do 4 ovog člana, kreditna institucija je dužna da redovno, a najmanje jednom mjesečno, prati transakcije zbog mogućih promjena u sastavu i relativnom učešću odnosnih izloženosti.

Dodatna izloženost koju čini struktura transakcije

Član 8

- (1) Ako transakcija obezbjeđuje da gubici po osnovu izloženosti toj transakciji mogu da proizađu samo u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza odnosne aktive, struktura te transakcije ne može da stvara dodatnu izloženost.
- (2) Kreditna institucija ima dodatnu izloženost ako transakcija uključuje obavezu plaćanja za određeno lice kao dodatak uz novčane tokove iz odnosne aktive ili kao avans za te novčane tokove, tako da bi kreditna institucija koja je investitor mogla da pretrpi dodatne gubitke u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza tog određenog lica, iako do tog neispunjavanja obaveza nije došlo.
- (3) Struktura transakcije ne predstavlja dodatnu izloženost ako su u vezi sa transakcijom ispunjeni sljedeći uslovi:
 - 1) pravna i operativna struktura transakcije je oblikovana tako da sprečava da lice koje upravlja transakcijom ili treće lice preusmjeravaju novčane tokove iz transakcije prema licima koja u skladu sa uslovima transakcije nemaju pravo da prime te novčane tokove;
 - 2) ne može se zahtijevati od emitenta ili od bilo kojeg drugog lica da u okviru transakcije izvrši plaćanje kreditnoj instituciji dodatno uz novčane tokove iz odnosne aktive ili kao avans za njih.
- (4) Uslov iz stava 3 tačka 1 ovog člana smatra se ispunjenim ako je transakcija iz člana 2 tačka 10 ove odluke:
 - 1) UCITS sa sjedištem u Crnoj Gori ili državi članici Evropske unije; ili
 - 2) privredno društvo sa sjedištem u trećoj zemlji, koje obavlja djelatnost sličnu djelatnosti UCITS-a i koji podliježe superviziji na osnovu propisa treće zemlje koja primjenjuje supervizorske i regulatorne zahtjeve koji su ekvivalentni zahtjevima koji se u Crnoj Gori ili zemljama članicama EU primjenjuju na UCITS.

III. UPRAVLJANJE VELIKIM IZLOŽENOSTIMA

Sposobnost utvrđivanja i upravljanja velikim izloženostima

Član 9

- (1) Kreditna institucija je dužna da, u skladu sa Zakonom, uspostavi adekvatne administrativne i računovodstvene postupke i odgovarajuće mehanizme interne kontrole za potrebe utvrđivanja, upravljanja, praćenja, izvještavanja i evidentiranja velikih izloženosti i njihovih naknadnih promjena u skladu sa odredbama ove odluke.
- (2) Kreditna institucija je dužna da uspostavi poseban interni okvir za potrebe utvrđivanja, upravljanja, kontrole i smanjenja rizika koji proizilaze po osnovu izloženosti i prema subjektima bankarstva u sjenci koji obuhvata:
 - 1) analizu u vezi sa poslovanjem subjekta bankarstva u sjenci prema kojem je kreditna institucija izložena, kao i potencijalnim rizicima za kreditnu instituciju i vjerovatnoćom širenja tih rizika;
 - 2) uključivanje rizika koji proizilaze iz izloženosti prema subjektima bankarstva u sjenci u postupku procjene adekvatnosti internog kapitala (ICAAP) kreditne institucije i planiranju kapitala;
 - 3) utvrđivanje tolerancije rizika, odnosno sklonost kreditne institucije prema riziku za izloženost prema subjektima bankarstva u sjenci;
 - 4) adekvatne procese za utvrđivanje povezanosti između subjekata bankarstva u sjenci, kao i između subjekata bankarstva u sjenci i kreditne institucije, uključujući i tehnike ublažavanja rizika koji mogu nastati u slučaju kada nije moguće utvrditi međusobnu povezanost između ovih subjekata;
 - 5) procedure za izvještavanje organa upravljanja kreditne institucije u vezi sa izloženostima prema subjektima bankarstva u sjenci;
 - 6) planove za slučaj prekoračenja limita izloženosti koje je utvrdila kreditna institucija.

Limiti za velike izloženosti

Član 10

- (1) Najveći iznos izloženosti kreditne institucije prema jednom licu ili grupi povezanih lica nakon uzimanja u obzir efekata tehnika ublažavanja kreditnog rizika iz čl. 16 do 18 ove odluke, u skladu sa Zakonom, ne smije da prelazi 25% osnovnog kapitala te kreditne institucije.
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, ako je lice prema kojem kreditna institucija ima izloženost druga kreditna institucija, ili ako grupa povezanih lica uključuje jednu ili više kreditnih institucija, takva izloženost ne smije preći 25% osnovnog kapitala kreditne institucije ili iznos od 2.500.000 EUR, u zavisnosti od toga šta je veće, pod uslovom da zbir ukupnih izloženosti nakon uzimanja u obzir efekata tehnika ublažavanja kreditnog rizika iz čl. 16 do 18 ove odluke prema svim povezanim licima koja nijesu kreditne institucije, ne prelazi 25% osnovnog kapitala kreditne institucije.
- (3) Drugom kreditnom institucijom iz stava 2 ovog člana smatra se kreditna institucija iz Crne Gore, države članice EU, kao i privredno društvo u privatnom ili državnom vlasništvu, uključujući filijale tog društva, koje je dobilo dozvolu za rad u trećoj zemlji koja primjenjuje prudenčijalne supervizorske i regulatorne zahtjeve koji su ekvivalentni zahtjevima koji se primjenjuju u Crnoj Gori i državama članicama EU, a koje bi da ima sjedište u Crnoj Gori ili zemlji članici EU, odgovaralo definiciji kreditne institucije iz Zakona ili propisa EU.
- (4) Ako je propisani limit od 2.500.000 EUR veći od 25% osnovnog kapitala kreditne institucije, iznos izloženosti, nakon uzimanja u obzir efekata tehnika ublažavanja kreditnog rizika u skladu sa čl. 16 do 18 ove odluke, ne smije da pređe razuman limit u odnosu na iznos osnovnog kapitala kreditne institucije, koji je kreditna institucija dužna da utvrdi svojim politikama i procedurama, kako bi bila u mogućnosti da kontroliše rizik koncentracije.

Utvrđivanje limita izloženosti prema subjektima bankarstva u sjenci

Član 11

- (1) Kreditna institucija je dužna da definiše ukupni limit izloženosti prema subjektima bankarstva u sjenci u odnosu na svoj osnovni kapital primjenom glavnog pristupa u skladu sa st. 2, 3 i 4 ovog člana, a ako to nije moguće, primjenom alternativnog pristupa iz stava 5 ovog člana.
- (2) Prilikom određivanja limita iz stava 1 ovog člana, kreditna institucija je dužna da uzme u obzir:
 - 1) svoj poslovni model, sistem upravljanja rizicima i sklonost ka riziku;
 - 2) iznos trenutne izloženosti prema subjektima bankarstva u sjenci u odnosu na ukupnu izloženost i u odnosu na ukupnu izloženost prema regulisanim subjektima finansijskog sektora;
 - 3) povezanost između subjekata bankarstva u sjenci i povezanost između kreditne institucije i subjekata bankarstva u sjenci.
- (3) Kreditna institucija je dužna da za pojedinačne izloženosti prema subjektima bankarstva u sjenci odredi strožije limite od limita utvrđenih u skladu sa stavom 1 ovog člana.
- (4) Prilikom određivanja limita iz stava 3 ovog člana kreditna institucija, naročito cijeni:
 - 1) status subjekta bankarstva u sjenci, naročito da li je subjekt predmet prudenčijalnih zahtjeva;
 - 2) finansijski položaj subjekta bankarstva u sjenci, uključujući, naročito poziciju kapitala, finansijski leveridž i likvidnu poziciju;
 - 3) dostupne informacije o portfoliju subjekta bankarstva u sjenci, posebno informacije o nekvalitetnim kreditima;
 - 4) dokaze o adekvatnosti kreditne analize koju subjekat bankarstva u sjenci sprovodi, ako je primjenljivo;
 - 5) uticaj volatilnosti cijene aktive ili kvaliteta kredita na poslovanje subjekta bankarstva u sjenci;
 - 6) zastupljenost aktivnosti kreditnog posredovanja u odnosu na druge poslovne djelatnosti subjekta bankarstva u sjenci;
 - 7) povezanost između subjekata bankarstva u sjenci i povezanost između kreditne institucije i subjekata bankarstva u sjenci;
 - 8) druge relevantne faktore koje odredi kreditna institucija.
- (5) Ako kreditna institucija ne može da primijeni glavni pristup za utvrđivanje limita izloženosti prema subjektima bankarstva u sjenci u skladu sa st. 2 do 4 ovog člana, na izloženosti prema tim subjektima bankarstva u sjenci primjenjuje se limit izloženosti iz člana 10 stav 1 ove odluke primjenom alternativnog pristupa, na sljedeći način:
 - 1) ako kreditna institucija ne može da ispuni zahtjeve u vezi sa efektivnim procesima i kontrolnim mehanizmima ili nadzorom od strane organa upravljanja, zbir svih izloženosti kreditne institucije prema subjektima bankarstva u sjenci ne smije preći 25% osnovnog kapitala kreditne institucije;
 - 2) ako kreditna institucija može da ispuni zahtjeve u vezi sa efektivnim procesima i kontrolnim mehanizmima ili nadzorom od strane organa upravljanja, ali ne može da prikupi dovoljno informacija za uspostavljanje

odgovarajućih limita, zbir izloženosti prema subjektima bankarstva u sjenci za koje ne može da prikupi dovoljno informacija jednak je zbiru iz tačke 1 ovog stava, a na preostale izloženosti prema subjektima bankarstva u sjenci primjenjuje limite izloženosti utvrđene u skladu sa st. 2 do 4 ovog člana.

Izloženosti iz knjige trgovanja

Član 12

Kreditna izloženosti može iz obračuna izloženosti prema jednom licu ili grupi povezanih lica da isključi izloženosti iz knjige trgovanja, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

- 1) izloženost prema tom licu, odnosno grupi povezanih lica, iz knjige pozicija kojima se ne trguje ne prelazi limit iz člana 10 ove odluke;
- 2) izloženost iz knjige trgovanja prema tom licu ili grupi povezanih lica ne prelazi 500% osnovnog kapitala kreditne institucije, a ta izloženost traje deset dana ili manje; i
- 3) zbir svih izloženosti u knjizi trgovanja koje traju duže od deset dana ne prelaze 600% osnovnog kapitala kreditne institucije,
- 4) za izloženosti iz tač. 2 i 3 ovog člana, kreditna institucija ispunjava dodatni kapitalni zahtjev koji se izračunava u skladu sa odredbama čl. 494 i 495 Odluke o adekvatnosti kapitala.

Ispunjavanje zahtjeva za velike izloženosti

Član 13

- (1) Ako u izuzetnom slučaju kreditna institucija prekorači limit izloženosti iz člana 10 ove odluke, dužna je da odmah obavijesti Centralnu banku o iznosu prekoračenja i nazivu lica na koje se prekoračenje odnosi i, ako je primjenljivo, o nazivu grupe povezanih lica na koje se prekoračenje odnosi.
- (2) Kreditna institucija je dužna da, prilikom obavještenja Centralne banke o nastalom prekoračenju, bez odlaganja dostavi naročito sljedeće informacije:
 - 1) iznos prekoračenja u odnosu na osnovni kapital;
 - 2) naziv klijenta zbog kojeg je došlo do prekoračenja, odnosno, gdje je to primjenljivo, naziv grupe povezanih lica;
 - 3) datum nastanka prekoračenja;
 - 4) opis dostupnog kolaterala (čak i ako nije prihvatljiv za smanjenje kreditnog rizika), ako postoji;
 - 5) detaljno objašnjenje razloga nastanka prekoračenja;
 - 6) korektivne mjere koje je kreditna institucija preduzela ili koje planira da preduzme radi otklanjanja nastalog prekoračenja, i
 - 7) očekivano vrijeme potrebno za ponovno uspostavljanje usklađenosti sa ograničenjima velike izloženosti.
- (3) Centralna banka može da zatraži od kreditne institucije da dostavi dodatne informacije i objašnjenja ako dostavljene informacije nisu dovoljne za sprovođenje sveobuhvatne ocjene okolnosti nastalog prekoračenja.
- (4) Centralna banka može, ukoliko su razlozi prekoračenja opravdani, da u skladu sa Zakonom, odobri kreditnoj instituciji određeni period za usklađivanje sa propisanim limitom izloženosti.

Razlozi prekoračenja ograničenja velikih izloženosti

Član 13a

- (1) Prilikom ocjene opravdanosti razloga prekoračenja u skladu sa članom 13 stav 2 ove odluke, Centralna banka uzima u obzir najmanje sljedeće:
 - 1) učestalost i broj prekoračenja;
 - 2) predvidljivost prekoračenja;
 - 3) razloge koji su doveli do nemogućnosti sprječavanja nastanka prekoračenja na koje kreditna institucija nije mogla da utiče.
- (2) Za potrebe stava 1 tačka 1 ovog člana, Centralna banka ocjenjuje da li prekoračenje limita izloženosti iz člana 10 ove odluke predstavlja rijedak događaj uzimajući u obzir prethodna prekoračenja izloženosti kreditne institucije do kojih je došlo iz istih razloga, koja su posljedica istog događaja ili koja se odnose na istog klijenta ili grupu povezanih lica.
- (3) Ako kreditna institucija tokom posljednjih 12 mjeseci obavijesti Centralnu banku o drugom prekoračenju koje se odnosi na istog klijenta ili grupu povezanih lica ili da je prekoračenje nastalo iz istog razloga kao prvo

prekoračenje taj događaj se ne smatra rijetkim u smislu stava 2 ovog člana, a ako je kreditna institucija tokom posljednjih 12 mjeseci obavijestila Centralnu banku da se dva nastala prekoračenja limita izloženosti iz člana 10 ove odluke odnose na različita lica ili različite grupe povezanih lica i da su nastala iz različitih razloga ili su posljedica nastanka različitih događaja, svako naredno prekoračenje, ili više njih, iako je nepovezano, ne može se smatrati rijetkim događajem.

- (4) Za potrebe stava 1 tačka 2 ovog člana, Centralna banka ocjenjuje da li je kreditna institucija mogla da predvidi nastanak prekoračenja, da li je primijenila adekvatne i efikasne mjere upravljanja rizicima u skladu sa propisom kojim se uređuju minimalni standardi za upravljanje rizicima u kreditnim institucijama i propisom kojim se uređuje sistem upravljanja u kreditnim institucijama, odnosno da li je kreditna institucija mogla biti u mogućnosti da predvidi prekoračenje korišćenjem dostupnih informacija.
- (5) Ukoliko Centralna banka utvrdi da su kod više kreditnih institucija nastala identična ili slična prekoračenja koja bi se mogla pripisati istom razlogu, smatra se da je prekoračenje nastalo zbog nepredviđenog događaja.
- (6) Razlozi iz stava 1 tačka 3 ovog člana su naročito:
 - 1) neočekivano i značajno smanjenje regulatornog kapitala kreditne institucije, uključujući slučajeve uzrokovane događajima koji predstavljaju značajan operativan rizik, kao što su eksterna prevara, prirodne katastrofe ili pandemije, koji nijesu povezani sa neadekvatnom primjenom mehanizma internih kontrola kreditne institucije;
 - 2) kada izloženost na koju se ne primjenjuju limiti velikih izloženosti iz člana 14 ove odluke, ili izloženost na koje se primjenjuju limiti velikih izloženosti na umanjeni iznos iz člana 15 ove odluke, u potpunosti ili djelimično više ne ispunjava uslove za primjenu takvog izuzeća zbog odluke treće strane koju kreditna institucija nije mogla da predvidi ili spriječi;
 - 3) spajanja drugih ugovornih strana, odnosno klijenata (osnivanjem novog lica ili pripajanjem jedne ugovorne strane drugoj), ali samo u slučajevima kada kreditna institucija nije znala ili nije mogla da predvidi to spajanje kako bi spriječila prekoračenje.

Izloženosti na koje se ne primjenjuju limiti velikih izloženosti

Član 14

(1) Odredbe člana 10 ove odluke ne primjenjuju se na sljedeće izloženosti:

- 1) stavke aktive koje predstavljaju potraživanja od centralnih vlada, centralnih banaka ili subjekata javnog sektora kojima bi se, kada ne bi bila obezbijedena, u skladu sa odredbama Odluke o adekvatnosti kapitala koje se odnose na izračunavanje kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik primjenom standardizovanog pristupa, dodijelio ponder rizika 0%;
- 2) stavke aktive koje predstavljaju potraživanja od međunarodnih organizacija ili multilateralnih razvojnih banaka kojima bi se, kada ne bi bila obezbijedena, u skladu sa odredbama Odluke o adekvatnosti kapitala koje se odnose na izračunavanje kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik primjenom standardizovanog pristupa, dodijelio ponder rizika 0%;
- 3) stavke aktive koje predstavljaju potraživanja obezbijedena neopozivim garancijama centralnih vlada, centralnih banaka, međunarodnih organizacija, multilateralnih razvojnih banaka ili subjekata javnog sektora, ako bi se neobezbijeđenom potraživanju prema davaocu garancije dodijelio ponder rizika 0% u skladu sa odredbama Odluke o adekvatnosti kapitala koje se odnose na izračunavanje kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik primjenom standardizovanog pristupa;
- 4) ostale izloženosti prema ili za koje garantuju centralne vlade, centralne banke, međunarodne organizacije, multilateralne razvojne banke ili subjekti javnog sektora, ako bi se neobezbijeđenim potraživanjima prema tim subjektima ili davaocima garancija dodijelio ponder rizika 0% u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala koje se odnose na izračunavanje kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik primjenom standardizovanog pristupa;
- 5) stavke aktive koje predstavljaju potraživanja prema jedinicama lokalnih samouprava u Crnoj Gori i jedinicama regionalnih ili lokalnih samouprava u državama članicama EU i ostale izloženosti prema ili za koja garantuju jedinice regionalne ili lokalne samouprave Crne Gore i država članica EU, ako bi im se, u skladu sa odredbama Odluke o adekvatnosti kapitala koje se odnose na izračunavanje kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik primjenom standardizovanog pristupa, dodijelio ponder rizika 0%;
- 6) izloženosti prema drugim ugovornim stranama iz člana 130 Odluke o adekvatnosti kapitala, kojima bi se, u skladu sa odredbama te odluke koje se odnose na izračunavanje kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik primjenom standardizovanog pristupa, dodijelio ponder rizika 0%, s tim što se izloženosti koje ne ispunjavaju ove kriterijume, tretiraju kao izloženosti prema trećim stranama;

- 7) stavke aktive i ostale izloženosti obezbijedene kolateralom u vidu novčanog depozita položenog kod te kreditne institucije koja je i kreditor ili kod kreditne institucije koja je matično ili zavisno društvo kreditne institucije koja je i kreditor;
 - 8) stavke aktive i ostale izloženosti obezbijedene kolateralom u vidu sertifikata o depozitu koje je izdala kreditna institucija kreditor ili kreditna institucija koja je matično ili zavisno društvo kreditne institucije kreditora i koje su deponovane kod neke od ovih kreditnih institucija;
 - 9) izloženosti koje proizilaze iz neiskorišćenih kreditnih linija koje su u skladu sa članom 128 stav 3 Odluke o adekvatnosti kapitala klasifikovane kao vanbilansne stavke niskog rizika i pod uslovom da je sa licem, odnosno grupom povezanih lica zaključen sporazum u skladu sa kojim se neiskorišćeni dio kreditne linije može povući samo ako se utvrdi da to neće prouzrokovati prekoračenje limita iz člana 10 ove odluke;
 - 10) izloženosti koje proizilaze iz trgovanja klirinških članova i uplate u garantni fond kvalifikovanih centralnih ugovornih strana (QCCP);
 - 11) izloženosti prema depozitnim garantnim šemama koje proizilaze iz finansiranja tih šema, ako kreditna institucija koja je član programa zaštite depozita ima obavezu finansiranja tih šema;
 - 12) izloženosti koje proizilaze iz trgovanja klijenata iz člana 341 st. 2 ili 3 Odluke o adekvatnosti kapitala;
 - 13) udjeli subjekata sanacije ili njihovih zavisnih društava koja nijesu subjekti sanacije u instrumentima regulatornog kapitala i kvalifikovanim obavezama koje je emitovao bilo koji od sljedećih subjekata:
 - u pogledu subjekata sanacije, drugi subjekti koji pripadaju istoj grupi sanacije;
 - u pogledu zavisnih društava subjekta sanacije koja sama po sebi nijesu subjekti sanacije, zavisna društva odgovarajućeg zavisnog društva koja pripadaju istoj grupi sanacije;
 - 14) izloženosti koje proizilaze iz obaveze minimalne vrijednosti kojom se ispunjavaju svi uslovi za obračun rizikom ponderisane vanbilansne izloženosti koje proizilaze iz CIU navedene u članu 152 stav 4 Odluke o adekvatnosti kapitala.
- (2) Smatra se da je stavom 1 tačka 7 ovog člana obuhvaćen i gotov novac koji je kreditna institucija primila na osnovu emitovanog kreditnog zapisa i krediti i depoziti druge ugovorne strane, koje je kreditna institucija odobrila ili primila, a koji podliježu sporazumu o bilansnom netiranju i koji su priznati u skladu sa odredbama Odluke o adekvatnosti kapitala koje se odnose na tehnike ublažavanja kreditnog rizika.

Izloženosti na koje se primjenjuju limiti velikih izloženosti na umanjeni iznos

Član 15

- (1) Kreditna institucija može, za namjene utvrđivanja postojanja velike izloženosti, iznos izloženosti, uključujući i učešće ili druge vrste ulaganja, prema njenom matičnom društvu uključujući i krajnje matično društvo, drugim zavisnim društvima tog matičnog društva ili njenim zavisnim društvima i kvalifikovanim učešćima, u mjeri u kojoj su ta društva obuhvaćena supervizijom na konsolidovanoj osnovi kojoj podliježe i sama kreditna institucija u skladu sa zakonom kojim se uređuje poslovanje kreditnih institucija, propisima EU ili ekvivalentnim standardima koji se primjenjuju u trećim zemljama, umanjiti za 80%.
- (2) Odredba stava 1 ovog člana primjenjuje se ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
 - 1) priroda izloženosti druge ugovorne strane ili odnos između kreditne institucije i druge ugovorne strane, je takva da otklanja ili smanjuje rizik izloženosti;
 - 2) rizikom koncentracije može da se upravlja politikama i procedurama iz člana 108 stav 2 Zakona.
- (3) Izloženosti prema subjektima na koje se primjenjuju uslovi st. 1 i 2 ovog člana, bez obzira na to da li su izuzete iz primjene člana 10 ove odluke, tretiraju kao izloženosti prema trećem licu ako ti uslovi nijesu ispunjeni.
- (4) Na istu izloženost se ne može istovremeno primijeniti više od jednog izuzetka iz člana 14 ove odluke i stava 1 ovog člana.

IV. UBLAŽAVANJE IZLOŽENOSTI PRIMJENOM TEHNIKA UBLAŽAVANJA KREDITNOG RIZIKA

Tehnike ublažavanja kreditnog rizika

Član 16

- (1) Prilikom izračunavanja izloženosti kreditna institucija može da primjenjuje tehniku ublažavanja kreditnog rizika, samo ako je tu tehniku primjenjivala za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik u skladu sa odredbama Odluke o adekvatnosti kapitala, i ako ta tehnika ispunjava uslove iz st. 2 do 5 ovog člana.

- (2) Za potrebe čl. 14, 15, 17 i 18 ove odluke, garancijama i drugim jemstvima smatraju se i kreditni derivati koji se u skladu sa odredbama Odluke o adekvatnosti kapitala priznaju kao instrumenti za ublažavanje kreditnog rizika, osim kreditnih zapisa.
- (3) Ako kreditna institucija, u skladu sa stavom 4 ovog člana, koristi materijalnu ili nematerijalnu kreditnu zaštitu, ta zaštita mora da ispunjava zahtjeve za priznavanje i druge zahtjeve utvrđene Odlukom o adekvatnosti kapitala koje se odnose na tehnike ublažavanja kreditnog rizika.
- (4) Tehnike ublažavanja kreditnog rizika, koje su dostupne samo kreditnim institucijama koje koriste pristup zasnovan na internim rejtingima (IRB pristup), ne mogu se koristiti za smanjenje izloženosti za potrebe izračunavanja velikih izloženosti.
- (5) Kreditna institucija je dužna da analizira, u mjeri u kojoj je to moguće, svoje izloženosti prema emitentima kolaterala, pružiocima nematerijalne kreditne zaštite i odnosnoj aktivni u skladu sa članom 3 stav 5 ove odluke radi utvrđivanja mogućih koncentracija i da po potrebi preduzima adekvatne mjere i obavještava Centralnu banku o rezultatima analize.

Obračun efekta primjene tehnika ublažavanja kreditnog rizika

Član 17

- (1) Prilikom izračunavanja iznosa izloženosti iz člana 10 ove odluke, kreditna institucija može da koristi potpuno prilagođeni iznos izloženosti izračunat u skladu sa odredbama Odluke o adekvatnosti kapitala, uzimajući u obzir tehnike ublažavanja kreditnog rizika, korektivne faktore i ročnu neusklađenost (E*).
- (2) Za potrebe izračunavanja iznosa izloženosti iz stava 1 ovog člana, kreditne institucije, osim kreditnih institucija koje primjenjuju jednostavni metod finansijskog kolaterala, dužne su da koriste složeni metod finansijskog kolaterala, bez obzira na to koji metod koriste za obračun kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik.
- (3) Izuzetno od stava 1 ovog člana, kreditna institucija koja primjenjuje metode u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala u dijelu koji se odnosi na izračunavanje efekata tehnika ublažavanja kreditnog rizika, kao i na metod internih modela (IMM) za obračun kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik druge ugovorne strane, može da koristi te metode i za izračunavanje iznosa izloženosti za transakcije finansiranja hartija od vrijednosti.
- (4) Prilikom izračunavanja iznosa izloženosti iz člana 10 ove odluke, kreditna institucija je dužna da sprovodi periodična testiranja otpornosti na stres u odnosu na koncentracije kreditnog rizika, uključujući i testiranja iznosa izloženosti koji se može naplatiti realizacijom kolaterala.
- (5) Periodična testiranja otpornosti na stres iz stava 4 ovog člana, obuhvataju rizike koji proizilaze iz potencijalnih promjena tržišnih uslova koji bi mogli da negativno utiču na adekvatnost regulatornog kapitala kreditne institucije, kao i na rizike koji proizilaze u vezi naplate iz kolaterala u određenim stresnim događajima.
- (6) Kreditna institucija je dužna da internim aktima za upravljanje rizikom koncentracije obuhvati:
 - 1) politike i procedure za upravljanje rizicima koji proizilaze iz ročne neusklađenosti između izloženosti i svih kreditnih zaštita za te izloženosti;
 - 2) politike i procedure koje se odnose na rizik koncentracije koji proizilazi iz primjene tehnika ublažavanja kreditnog rizika, posebno iz velikih indirektnih kreditnih izloženosti, na primjer izloženosti prema jednom emitentu hartija od vrijednosti koje se uzimaju kao kolateral; i
 - 3) definisane limite izloženosti prema pružiocima kreditne zaštite (prema geografskom položaju, grani privrede itd.), način praćenja tih limita, kao i aktivnosti u slučaju prekoračenja definisanih limita izloženosti.
- (7) Ako kreditna institucija smanjuje izloženost prema klijentu primjenom tehnika ublažavanja kreditnog rizika u skladu sa članom 16 stav 1 ove odluke, dužna je da dio izloženosti za koji je smanjena ta izloženost prema klijentu tretira kao izloženost prema pružiocu zaštite, a ne kao izloženost prema tom klijentu.

Metod supstitucije

Član 18

- (1) Ako za izloženost prema klijentu garantuje treće lice ili je izloženost obezbijedena kolateralom koji je dalo treće lice, kreditna institucija:
 - 1) dio izloženosti koji je obezbijeden garancijom ili drugim jemstvom trećeg lica tretira kao izloženost prema tom pružiocu zaštite, a ne klijentu, ako bi se u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala koje se odnose na utvrđivanje kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik primjenom standardizovanog pristupa, neobezbijeđenoj izloženosti prema pružiocu zaštite, dodijelio ponder rizika koji je jednak ili manji od pondera rizika koji bi se dodijelio neobezbijeđenoj izloženosti prema klijentu;

- 2) dio izloženosti koji je obezbijeden kolateralom u visini njegove tržišne vrijednosti priznatog kolaterala tretira kao izloženost prema davaocu kolaterala, a ne klijentu, ako bi se obezbijedom dijelu izloženosti, u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala koje se odnose na utvrđivanje kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik primjenom standardizovanog pristupa, dodijelio ponder koji je jednak ili manji od pondera rizika koji bi se dodijelio neobezbijeđenoj izloženosti prema klijentu.
- (2) Kreditna institucija ne primjenjuje odredbu stava 1 tačka 2 ovog člana, ako u skladu sa članom 257 Odluke o adekvatnosti kapitala postoji neusklađenost između dospjeća izloženosti i dospjeća zaštite.
- (3) Za potrebe izračunavanja izloženosti, kreditna institucija može da primjenjuje složeni metod finansijskog kolaterala i metod supstitucije iz stava 1 tačka 2 ovog člana samo ako za potrebe primjene člana 101 Odluke o adekvatnosti kapitala može da primjenjuje složeni metoda finansijskog kolaterala i jednostavni metod finansijskog kolaterala.
- (4) Ako kreditna institucija primjenjuje odredbu stava 1 tačka 1 ovog člana:
- 1) dužna je da, ako su garancija ili drugo jemstvo denominovani u valuti različitoj od valute u kojoj je denominovana izloženost, izračuna iznos izloženosti za koji smatra da je pokriven, u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala u dijelu koji se odnosi na tretman valutne neusklađenosti za nematerijalnu kreditnu zaštitu;
 - 2) dužna je da tretira neusklađenost između dospjeća izloženosti i dospjeća zaštite u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala u dijelu koji se odnosi na postupanje u vezi sa ročnom neusklađenošću;
 - 3) može da prizna djelimičnu pokrivenost u skladu sa tretmanom utvrđenim Odlukom o adekvatnosti kapitala koji se odnosi na tehnike ublažavanja kreditnog rizika.
- (5) Za potrebe stava 1 tačka 2 ovog člana kreditna institucija može iznos iz tačke 1 ovog stava da zamijeni iznosom iz tačke 2 ovog stava, ako su ispunjeni uslovi iz tač. 3, 4 i 5 ovog stava:
- 1) ukupan iznos izloženosti koji kreditna institucija ima prema emitentu kolaterala s obzirom na trostrane repo ugovore koje omogućava agent treća strana;
 - 2) puni iznos limita za koji je kreditna institucija informisala agenta treću stranu iz tačke 1 ovog stava da ga primjenjuje na hartije od vrijednosti koje je emitovao emitent kolaterala iz te tačke;
 - 3) kreditna institucija je potvrdila da agent treća strana ima uspostavljene odgovarajuće zaštitne mjere za sprečavanje prekoračenja limita iz tačke 2 ovog stava;
 - 4) zbir iznosa limita iz tačke 2 ovog stava i bilo kojih drugih izloženosti koje ima kreditna institucija prema emitentu kolaterala ne prelazi limit iz člana 10 ove odluke;
 - 5) Centralna banka u postupku supervizije kreditne institucije ocijeni ovaj tretman prihvatljivim.

V. ZAVRŠNE ODREDBE

Prestanak važenja propisa

Član 19

Danom početka primjene ove odluke prestaje da važi Odluka o načinu izračunavanja izloženosti banaka ("Službeni list CG", broj 15/12).

Stupanje na snagu

Član 20

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore", a primjenjivaće se od dana početka primjene Zakona o kreditnim institucijama ("Službeni list CG", broj 72/19).

SAVJET CENTRALNE BANKE CRNE GORE

Utvrđivanje povezanosti lica u okviru grupe povezanih lica

Prilikom utvrđivanja povezanosti lica u okviru grupe povezanih lica u smislu člana 10 st. 1 i 2 Zakona primjenjuju se kriterijumi iz ovog priloga.

I. Grupe povezanih lica po osnovu odnosa kontrole

1. Ako može da dokaže da ne postoji jedinstven rizik u smislu člana 10 stav 1 tačka 1 Zakona, iako postoji odnos kontrole među određenim licima, kreditna institucija mora da detaljno dokumentuje nepostojanje tog rizika. Na primjer, u specifičnim slučajevima gdje je subjekt posebne namjene (SPV), kojeg kontroliše drugo lice (npr. inicijator) potpuno odvojen i ne ulazi u stečajnu masu – tako da između subjekta posebne namjene i vladajućeg subjekta ne postoji veza kojom bi se prelivale finansijske poteškoće i, posljedično, ne postoji jedinstven rizik – može biti moguće dokazati da ne postoji jedinstven rizik (vidjeti scenario C1 iz ovog priloga).

2. Kreditna institucija treba da primijeni koncept odnosa kontrole iz člana 10 Zakona na sljedeći način:

- u odnosu na lica koja sastavljaju svoje konsolidovane izvještaje u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima/Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja, kreditna institucija kao odnos kontrole tretira odnos između matičnog društva i njegovih zavisnih društava u smislu tih računovodstvenih standarda i grupiše ih na osnovu njihovih konsolidovanih finansijskih izvještaja;
- u odnosu na lica na koja se ne primjenjuje alineja 1 ovog stava (npr. fizička lica, centralna vlada i klijenti kreditne institucije koji sastavljaju konsolidovane finansijske izvještaje u skladu sa računovodstvenim propisima treće zemlje), kreditna institucija treba da kao odnos kontrole tretira svaki odnos između fizičkog ili pravnog lica koji je sličan odnosu matičnog društva i zavisnog društva, definisan u alineji 1 ovog stava.

Pri sprovođenju navedene procjene, kreditna institucija kao postojanje odnosa kontrole smatra:

- učešće koje obezbjeđuje većinu glasačkih prava akcionara ili vlasničkih udjela u drugom subjektu;
- pravo ili mogućnost imenovanja ili opoziva većine članova organa koji obavljaju nadzornu i upravljačku funkciju drugog subjekta;
- pravo ili mogućnost dominantnog uticaja na drugo lice na osnovu ugovora ili osnivačkih akata.

Drugi pokazatelji koje kreditna institucija treba da razmotri pri procjeni postojanja odnosa kontrole mogu biti:

- ovlaštenje za odlučivanje o strategiji ili upravljanje aktivnostima subjekta;
- ovlaštenje za odlučivanje o ključnim transakcijama kao što je prenos dobiti ili gubitka;
- pravo ili mogućnost koordinacije upravljanja subjektom sa drugim subjektima kako bi se postigao zajednički cilj (npr. kada su ista lica članovi nadzornog ili upravnog odbora dva ili više privrednih subjekata);
- udio koji prelazi 50% osnivačkog kapitala drugog subjekta.

3. Kako su računovodstveni kriterijumi ili pokazatelji iz tačke 2 stav 1 ovog poglavlja odlučujući faktori za procjenu postojanja odnosa kontrole, kreditna institucija uključuje dva ili više lica u grupu po osnovu odnosa kontrole i kada ta lica nijesu obuhvaćena istim konsolidovanim finansijskim izvještajima, zbog toga što se na njih primjenjuju izuzeci na osnovu važećih računovodstvenih pravila.

4. Kreditna institucija uključuje dva ili više lica u grupu povezanih lica na osnovu odnosa kontrole između tih lica, bez obzira da li su izloženosti prema tim licima u potpunosti ili djelimično izuzete od primjene ograničenja velikih izloženosti u skladu sa čl. 14 i 15 ove odluke.

II. Alternativni pristup za izloženosti prema centralnoj vladi

1. U skladu sa odredbom člana 10 stav 2 Zakona, kreditne institucije mogu procjenjivati postojanje povezanih lica posebno za svako lice koje je pod direktnom kontrolom centralne vlade, odnosno posebno za svako lice koje je direktno povezano sa centralnom vladom (alternativni pristup).

Kreditna institucija može da djelimično primijeni alternativni pristup na način da posebno procjenjuje fizička ili pravna lica koja su pod direktnom kontrolom centralne vlade ili su direktno povezana sa centralnom vladom (vidjeti scenario CV1 iz ovog priloga). U skladu sa navedenim:

- centralna vlada je uključena u svaku grupu povezanih lica posebno određenu za fizička ili pravna lica koje su pod direktnom kontrolom centralne vlade ili su direktno povezana sa centralnom vladom (vidjeti scenario CV2 iz ovog priloga);
- svaka grupa povezanih lica utvrđena na osnovu alineje 1 ovog stava uključuje i lica koja su pod kontrolom ili koja su povezana sa licem koje je pod direktnom kontrolom centralne vlade ili je direktno povezano sa centralnom vladom (vidjeti scenario CV3 iz ovog priloga).

2. Kada su subjekti koji su pod direktnom kontrolom centralne vlade ili koji su direktno povezani sa njom ekonomski zavisni jedan od drugog potrebno je napraviti posebne grupe povezanih lica (isključujući centralnu vladu), uz grupe povezanih lica formirane u skladu sa alternativnim pristupom (vidjeti scenario CV4 iz ovog priloga).

3. Odredbe ovog poglavlja odnose se i na jedinice lokalne samouprave na koje se primjenjuje član 132 stav 3 Odluke o adekvatnosti kapitala, kao i na fizička i pravna lica koja su pod direktnom kontrolom tih jedinica lokalne samouprave ili povezani sa njima.

III. Utvrđivanje povezanosti na osnovu ekonomske zavisnosti

1. Povezanost između klijenata kreditne institucije na osnovu ekonomske zavisnosti, u skladu sa članom 10 stav 1 tačka 2 Zakona, treba da uzima u obzir specifične okolnosti svakog slučaja, naročito ako bi finansijske poteškoće ili propadanje jednog lica doveli do poteškoća povezanih sa finansiranjem ili otplatom za drugo lice (vidjeti scenarije E1, E2, E3 i E4 iz ovog priloga).

2. Ako je kreditna institucija sposobna da dokaže da finansijske poteškoće ili propadanje jednog lica ne bi doveli do finansijskih poteškoća za drugo lice, onda ta lica ne tretira kao jedinstveni rizik. Takođe, dva lica ne treba tretirati kao jedinstveni rizik, ako je jedno lice ekonomski zavisno od drugog lica u obimu koji omogućava njegovu zamjenu.

3. Kreditna institucija pri procjenjivanju ekonomske zavisnosti posebno razmatra sljedeće situacije:

- jedno lice u cjelosti ili djelimično garantuje za izloženost drugog lica, a ta izloženost je tolika da će davalac garancije imati finansijske poteškoće u slučaju naplate potraživanja;
- jedno lice podliježe obavezi kao član subjekta (na primjer partner u ograničenom partnerstvu), a izloženost je tolika da će to lice imati finansijske poteškoće u slučaju naplate potraživanja od tog subjekta;
- značajan dio godišnjih bruto primanja ili bruto izdataka lica potiče iz transakcija sa drugim licem (npr. vlasnikom stambene/poslovne nepokretnosti u kojoj zakupac plaća značajan dio zakupnine) koje nije lako zamijeniti;
- značajan dio proizvoda koji su rezultat njegovog rada lice prodaje drugom klijentu kreditne institucije, a za te proizvode nije lako naći drugog klijenta (kupca);
- očekivani izvor sredstava za otplatu kredita dva ili više lica je isti, a ni jedno od tih lica nema drugi nezavisan izvor prihoda iz kojeg bi se kredit mogao servisirati i otplatiti u cjelosti;
- druge situacije gdje su lica zajedno odgovorna za obaveze prema kreditnoj instituciji (npr. dužnik i njegov dužnik i njegov supružnik/partner);
- značajan dio potraživanja ili obaveza jednog lica odnosi se na potraživanja ili obaveze prema drugom licu;
- lica imaju zajedničke vlasnike, odnosno akcionare ili organe upravljanja. To je slučaj kada, na primjer, postoje horizontalne grupe gdje je jedno lice povezano sa jednim ili više drugih lica zato što sva ona imaju istu vlasničku strukturu osim jednog akcionara koji ima kontrolu ili zbog toga što se njima zajedno upravlja. Upravljanje može da se zasniva na ugovoru zaključenom između lica, ili na odredbama osnivačkih akata, ili statuta tih lica, ili ako su upravljačke i nadzorne strukture tih lica sastavljene, u većem dijelu, od istih lica.

4. Kreditna institucija uzima u obzir i djelimičan popis situacija iz tačke 3 ovog poglavlja pri ocjenjivanju veza između subjekata bankarstva u sjenci, u skladu sa ovom odlukom. Kreditna institucija uzima u obzir da se odnosi između subjekata bankarstva u sjenci najvjerovatnije ne zasnivaju na kapitalnoj povezanosti, već na drugačijoj vrsti odnosa (ugovorne obaveze, sponzorstvo i sl).

5. Ako je klijent kreditne institucije ekonomski zavisna od više lica koja nijesu međusobno zavisna, kreditna institucija uključuje ta lica u posebne grupe povezanih lica (zajedno sa zavisnim licem).

6. Kreditna institucija formira grupu povezanih lica kada su dva ili više njenih klijenata ekonomski zavisni od jednog subjekta, čak i ako taj subjekat nije klijent kreditne institucije.

7. Kreditna institucija treba da uključi dva ili više povezanih lica u grupu povezanih lica po osnovu ekonomske povezanosti tih lica, bez obzira na to da li su izloženosti prema tim licima u potpunosti ili djelimično izuzete od primjene ograničenja velikih izloženosti u skladu sa čl. 14 i 15 ove odluke.

8. Kreditna institucija treba da razmatra situacije u kojima će se poteškoće u finansiranju jednog lica vjerovatno preliti na drugo lice zbog zavisnosti od istog izvora finansiranja. Ovo ne uključuje slučajeve u kojima se ta lica finansiraju sa istog tržišta (npr. tržište komercijalnih zapisa) ili kada je zavisnost lica od njihovog postojećeg izvora finansiranja nastala pogoršanjem njihove kreditne sposobnosti iz kog razloga ne mogu naći drugi izvor finansiranja.

9. Kreditna institucija treba da razmatra slučajeve gdje zajednički izvor finansiranja od kojeg postoji zavisnost obezbjeđuje ta kreditna institucija, njena finansijska grupa ili sa njom povezana

lica (vidjeti scenarije E5 i E6 iz ovog priloga). Činjenica da se radi o licima koje finansira kreditna institucija, sama po sebi, ne stvara obavezu da se ta lica grupišu ako se kreditna institucija koja finansira može lako zamijeniti.

10. Kreditna institucija treba da ocijeni i rizik širenja štetnih efekata ili idiosinkratske rizike koji bi mogli da nastanu iz sljedećih situacija:

- korišćenje jednog subjekta za finansiranje (npr. ista kreditna institucija ili posredničko društvo koje se ne može lako zamijeniti);
- korišćenje sličnih struktura;
- oslanjanje na obaveze iz jednog izvora (npr. jemstva, kreditna podrška u strukturiranim transakcijama ili neobavezujućim linijama za likvidnost) uzimajući u obzir njegovu solventnost, posebno kada postoje ročne neusklađenosti odnosne aktive i učestalost potreba za refinansiranjem.

IV. Odnos između međupovezanosti po osnovu kontrole i međupovezanosti po osnovu ekonomske zavisnosti

1. Kreditna institucija prvo treba da identifikuje koja su lica povezana po osnovu odnosa kontrole u skladu sa članom 10 stav 1 tačka 1 Zakona, a koja su lica povezana putem ekonomske zavisnosti u skladu sa članom 10 stav 1 tačka 2 Zakona, a zatim da ocijeni da li identifikovane grupe povezanih lica treba da budu međusobno povezane (npr. da li treba da grupe lica povezanih zbog ekonomske zavisnosti budu svrstane zajedno sa grupom među kojima postoji odnos kontrole).

2. Kreditna institucija, pri procjeni međupovezanosti, treba da razmotri svaki slučaj posebno, tj. da identifikuje potencijalne linije preliivanja finansijskih poteškoća („domino efekat“) na osnovu pojedinačnih okolnosti (vidjeti scenarije C/E 1 i C/E 2 iz ovog priloga).

3. Kada su lica koja su dio različitih grupa među kojima postoji odnos kontrole međusobno povezana putem ekonomske zavisnosti, svi subjekti za koje postoji mogućnost preliivanja finansijskih poteškoća treba da budu uključeni u jednu grupu povezanih lica. Uvijek treba koristiti pretpostavku preliivanja finansijskih poteškoća prema dnu kada je lice ekonomski zavisno i nalazi se na čelu grupe u okviru koje postoji odnos kontrole (vidjeti scenario C/E 3 iz ovog priloga).

4. Prelivanje finansijskih poteškoća prema vrhu, na lica koja kontrolišu ekonomski zavisni subjekt, treba koristiti kao pretpostavku samo kada je to lice koje kontroliše ekonomski zavisno od subjekta koji čini ekonomsku povezanost između dvije kontrolne grupe (vidijeti scenario C/E 4 iz ovog priloga).

V. Procedure kontrole i upravljanja za identifikovanje povezanih lica

1. Kreditna institucija treba da upozna svoje klijente i odnos između tih klijenata.

2. Identifikovanje mogućih veza između lica treba da bude sastavni dio procesa za odobravanje i praćenje kredita kreditne institucije. Upravni odbor i više rukovodstvo kreditne institucije treba da se staraju da dokumentovanje i sprovođenje odgovarajućih procesa za identifikovanje veza između lica bude adekvatno.

- 3.** Kreditna institucija treba da identifikuje sve odnose kontrole između svojih klijenata i adekvatno ih dokumentuje. Dodatno, treba da istraži i adekvatno dokumentuje potencijalne ekonomske zavisnosti između svojih klijenata, kao i da preduzme potrebne mjere i koristi dostupne informacije za identifikovanje tih veza. Ako, na primjer, kreditna institucija ima saznanje da druga kreditna institucija smatra da su neka lica međusobno povezana, treba da uzme u obzir i tu informaciju.
- 4.** Aktivnosti koje kreditna institucija sprovodi u cilju utvrđivanja ekonomskih zavisnosti između svojih klijenata treba da budu srazmjerne veličini izloženosti, naročito uzimajući u obzir izloženosti prema jednom pojedinačnom licu veće od 5% osnovnog kapitala.
- 5.** Kreditna institucija, u cilju procjene obaveze za grupisanjem na osnovu odnosa kontrole i ekonomske zavisnosti, treba da prikuplja informacije o svim subjektima u liniji mogućeg preliivanja finansijskih poteškoća. Ako kreditna institucija ne može da identifikuje sva lica koje čine jedinstven rizik, ali dođe do saznanja o povezanosti koje proizilaze iz subjekata koji nijesu u poslovnom odnosu sa kreditnom institucijom (vidjeti scenario Mm 1 iz ovog priloga), treba da koristi i te informacije pri ocjenjivanju postojanja povezanosti.
- 6.** Procedure za utvrđivanje povezanih lica treba da se periodično preispituju, kako bi se obezbijedila njihova adekvatnost. Dodatno, kreditna institucija treba da prati promjene međupovezanosti, naročito u slučaju periodičnog preispitivanja kredita i značajnog povećanja izloženosti po osnovu kredita.

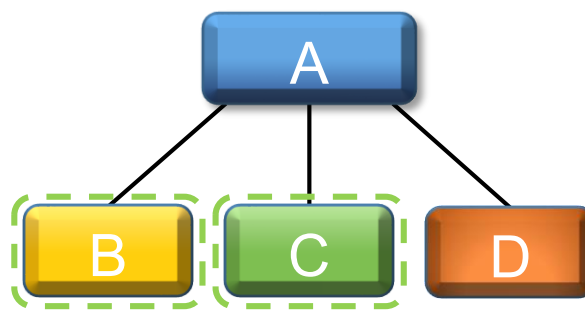
Primjeri povezivanja lica u grupu povezanih lica

Scenariji iz ovog priloga ilustruju primjenu uputstva na grupe povezanih lica koje odgovaraju definiciji iz člana 10 stav 1 tačke 1 i 2 Zakona iz perspektive izvještajne kreditne institucije.

Grupe povezanih lica na osnovu kontrole

Scenario C1: Poseban slučaj (ne postoji jedan rizik uprkos postojanju kontrolne funkcije jednog lica nad drugim)

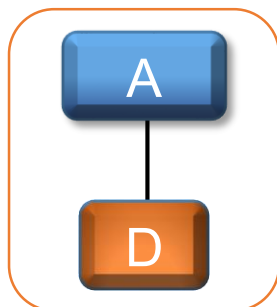
Kreditna institucija ima izloženosti prema svim subjektima prikazanim u nastavku (A, B, C i D). Subjekt A ima kontrolu nad subjektima B, C i D. Subjekti B, C i D su subjekti posebne namjene.

Kako bi se ocijenilo da ne postoji jedinstven rizik, uprkos postojanju odnosa kontrole, kreditna institucija treba da ocijeni sljedeće elemente u odnosu na svaki subjekat posebne namjene (subjekte B, C i D u ovom scenariju):

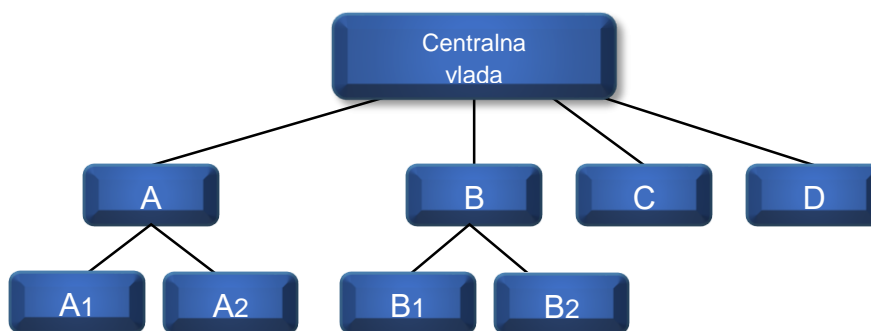
- Nepostojanje ekonomske zavisnosti ili drugog faktora koji bi mogao da ukaže na značajnu pozitivnu korelaciju između kreditne sposobnosti matičnog društva A i kreditne sposobnosti subjekata posebne namjene (B, C ili D). Među ostalim faktorima, potencijalno oslanjanje na matično društvo A kao izvor finansiranja i nekih kriterijuma koji sprečavaju prestanak konsolidacije subjekta posebne namjene ili prestanak priznavanja sekjuritizovane imovine na osnovu računovodstvenih pravila moraju se ocijeniti kao potencijalni znaci značajne pozitivne korelacije.
- Specifična priroda subjekta posebne namjene, posebno činjenica da ne ulazi u stečajnu masu, na osnovu člana 336 tačka 1 Odluke o adekvatnosti kapitala – u smislu postojanja efikasnog uređenja koje će osigurati da imovina subjekta posebne namjene nije dostupna povjeriocima matičnog društva A u slučaju njegove nesolventnosti – i ako se dužničke hartije od vrijednosti koje je izdao subjekat posebne namjene odnose na imovinu koju čine obaveze trećih lica.
- Strukturno poboljšanje kod sekjuritizacije i razdvajanje obaveza subjekta za posebne namjene od obaveza matičnog društva A, kao što je postojanje odredbi u dokumentima o transakcijama kojima se osigurava kontinuitet pružanja usluga i poslovanja.
- Usklađenost sa odredbama člana 270 Odluke o adekvatnosti kapitala koje se odnose na uslove provjere principa nezavisne transakcije.

Nakon što se procijene svi navedeni elementi, kreditna institucija mogla bi da zaključi da, na primjer, zavisna društva B i C ne čine jedinstven rizik sa matičnim društvom A. Kao rezultat, kreditna institucija treba da posmatra da se grupa povezanih lica sastoji samo od lica A i D. Kreditna institucija treba da sveobuhvatno dokumentue te procjene i svoje zaključke.

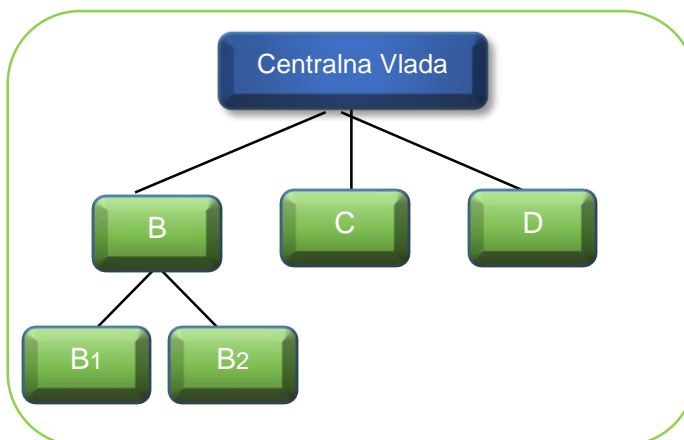
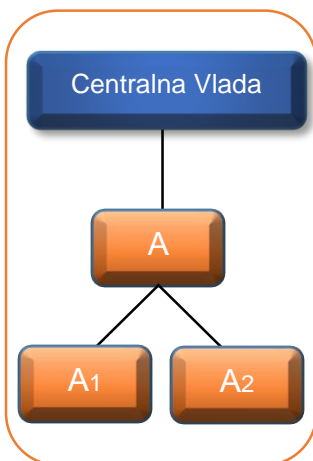
Alternativni pristup za izloženosti prema centralnim vladama

Radi ilustracije mogućih scenarija, koristi se opšti scenario: centralna vlada direktno kontroliše četiri pravna lica (A, B, C i D). Subjekti A i B direktno kontrolišu po dva zavisna društva (A1/A2, B1/B2). Kreditna institucija koja izvještava ima izloženost prema centralnoj vladi i prema svim prikazanim subjektima.

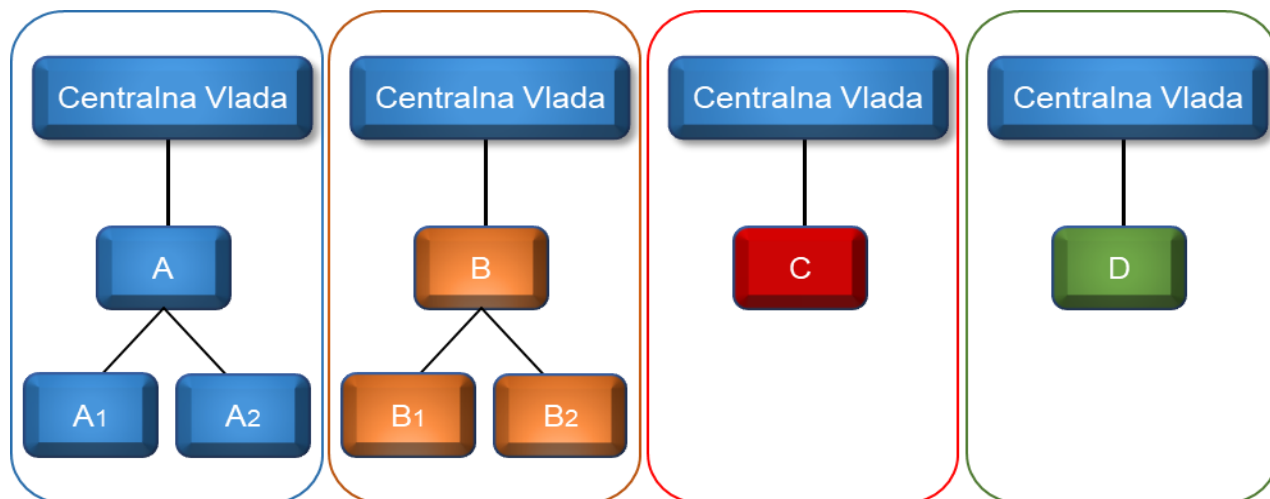

Scenario CV1: Alternativni pristup – djelimična primjena

Kreditna institucija koja izvještava može formirati samo jednu grupu („centralna vlada/ A / svi subjekti koje A kontroliše ili koji zavise od A“) i zadržati opšti tretman za ostatak („centralna vlada/ B, C i D/ svi subjekti koje koje B kontroliše ili koji zavise od B“)

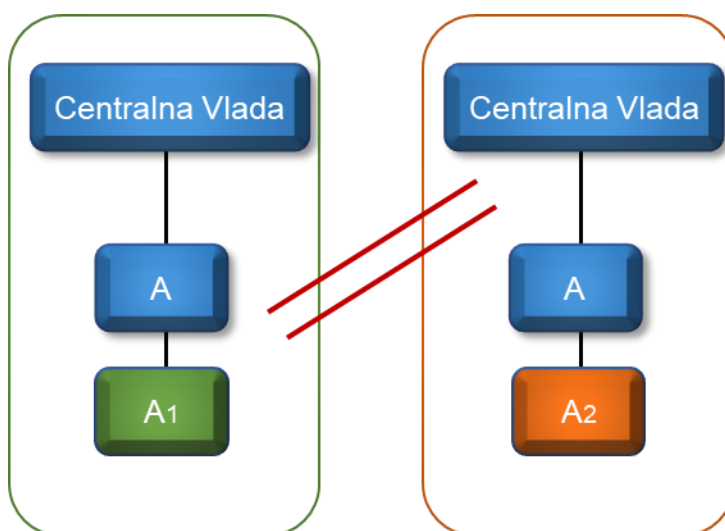

Scenario CV2: Alternativni pristup – primjena na sve direktno zavisne subjekte

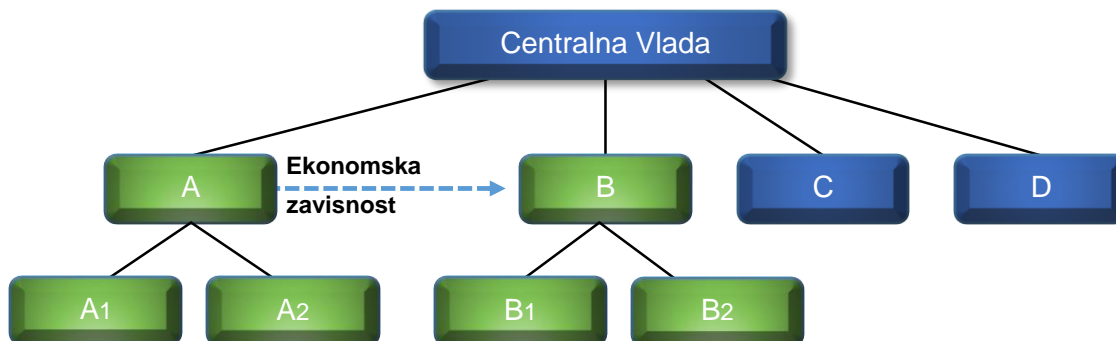
Scenario CV3: Alternativni pristup – primjena na „prvi/drugi nivo“, ne niže

U prvom i drugom scenariju subjekti A,B,C i D čine „drugi nivo“, tj. nivo neposredno ispod centralne vlade („prvi nivo“). Tu je moguće izdvojiti iz zajedničke grupe povezanih lica i formirati zasebne podgrupe povezanih lica. Ipak, subjekti A1, A2, B1 i B2 su samo indirektno povezani sa centralnom vladom. Izdvajanje u zasebne podgrupe na njihovom nivou nije moguća (npr. i A1 kao i A2 treba uključiti u grupu „centralna vlada /A“)

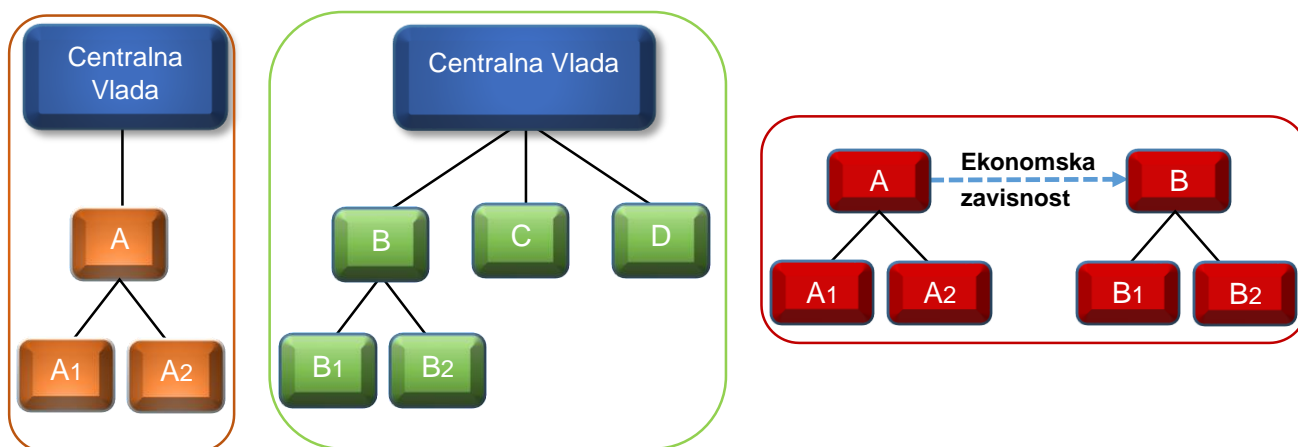

Scenario CV4: „Horizontalne veze“ na drugom nivou

Kao varijacija prethodnog opšteg scenarija, subjekti A i B ekonomski su zavisni (poteškoće u pogledu plaćanja za B prelele bi se i na A):

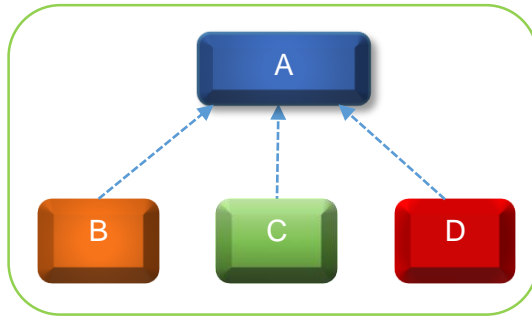
Pretpostavljajući da kreditna institucija samo djelimično primjenjuje alternativni pristup, kako je prethodno opisano u scenariju CV1, treba razmotriti sljedeće grupe povezanih lica:

Utvrđivanje međupovezanosti na osnovu ekonomske zavisnosti

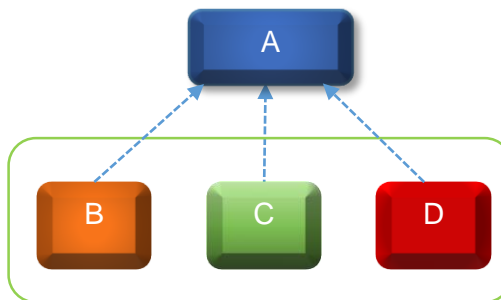
Scenario E1: Glavni slučaj

Kreditna institucija ima izloženosti prema svim subjektima prikazanim u nastavku (A, B, C i D). B, C i D ekonomski se oslanjaju na A. Stoga je A osnovni faktor rizika u svim slučajevima. Kreditna institucija mora formirati jednu sveobuhvatnu grupu povezanih lica, a ne tri pojedinačne. Nije važno to što ne postoji zavisnost između B, C i D.

Scenario E2: Varijacija glavnog slučaja (nema direktne izloženosti prema izvoru rizika)

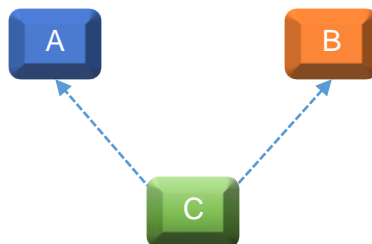
Obaveza grupisanja postoji čak i ako kreditna institucija nema direktnu izloženost prema A, ali joj je poznata ekonomska zavisnost svakog lica (B, C i D) od A. Ako se eventualne poteškoće u plaćanju koje ima A mogu prelići na B, C i D, sve će one imati poteškoće u pogledu plaćanja ako A ima finansijske probleme. Stoga je potrebno tretirati ih kao jedinstveni rizik.

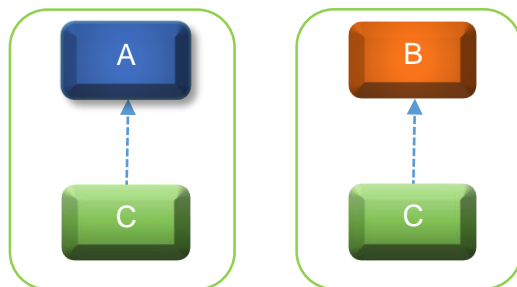
Kao u scenariju E1, nije važno to što ne postoji zavisnost između B, C i D. A uzrokuje obavezu grupisanja, iako on sam nije klijent i zbog toga nije dio grupe povezanih lica.

Scenario E3: preklapanje grupe povezanih lica

Ako je subjekat ekonomski zavisan od dva druga subjekta ili više njih (imati na umu da poteškoće u plaćanju jednog od ostalih subjekata (A ili B) mogu biti dovoljne da dovedu do toga da se C nađe u poteškoćama),

mora biti uključen u grupe povezanih lica oba (svih takvih) subjekata.

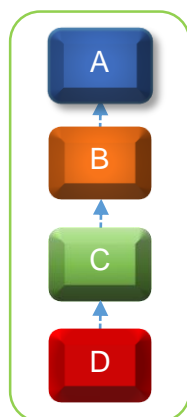
Argument da će izloženost prema C biti dvostruko obračunata nije valjan jer se izloženost prema C smatra jednim rizikom u dvije zasebne grupe.

Ograničenje velike izloženosti primjenjuje se zasebno (tj.granica se primjenjuje jednom na izloženosti prema grupi A/C i jednom na izloženosti prema grupi B/C).

Kako nema zavisnosti između A i B, nije potrebno formiranje sveobuhvatne grupe (A+B+C).

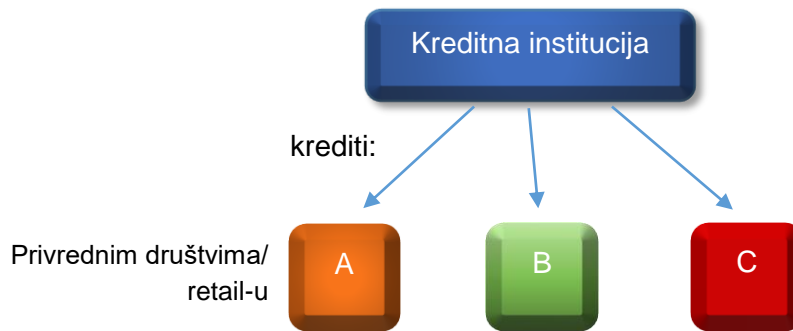
Scenario E4: Lanac zavisnosti

U slučaju „lanca zavisnosti“ sve subjekte koji su ekonomski povezani (čak i ako je povezanost samo jednosmjerna) treba da se tretirau kao jedan rizik. Ne bi bilo poželjno da se formiraju tri pojedinačne grupe (A + B, B + C, C + D).

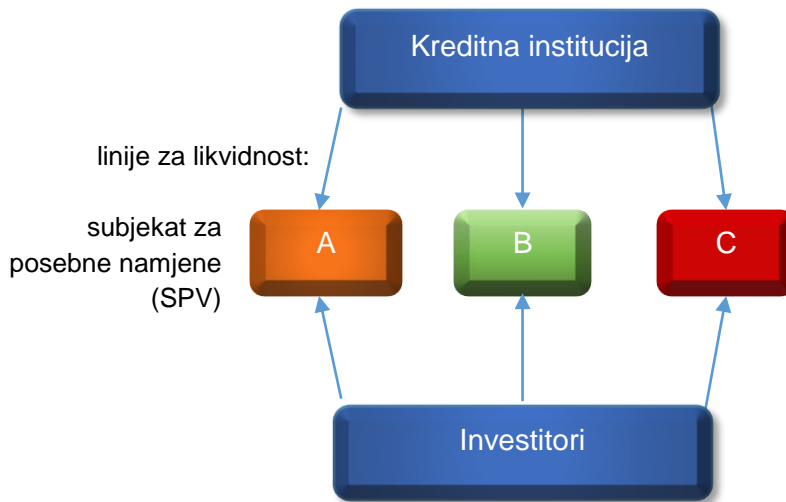
Scenario E5: Kreditna institucija kao izvor finansiranja (nema obaveze grupisanja)

U sljedećem scenariju kreditna institucija je jedini izvor sredstava finansiranja za tri klijenta. Ona nije „spoljni izvor finansiranja“ koji povezuje tri lica i ona je izvor finansiranja koji obično može biti zamijenjen.

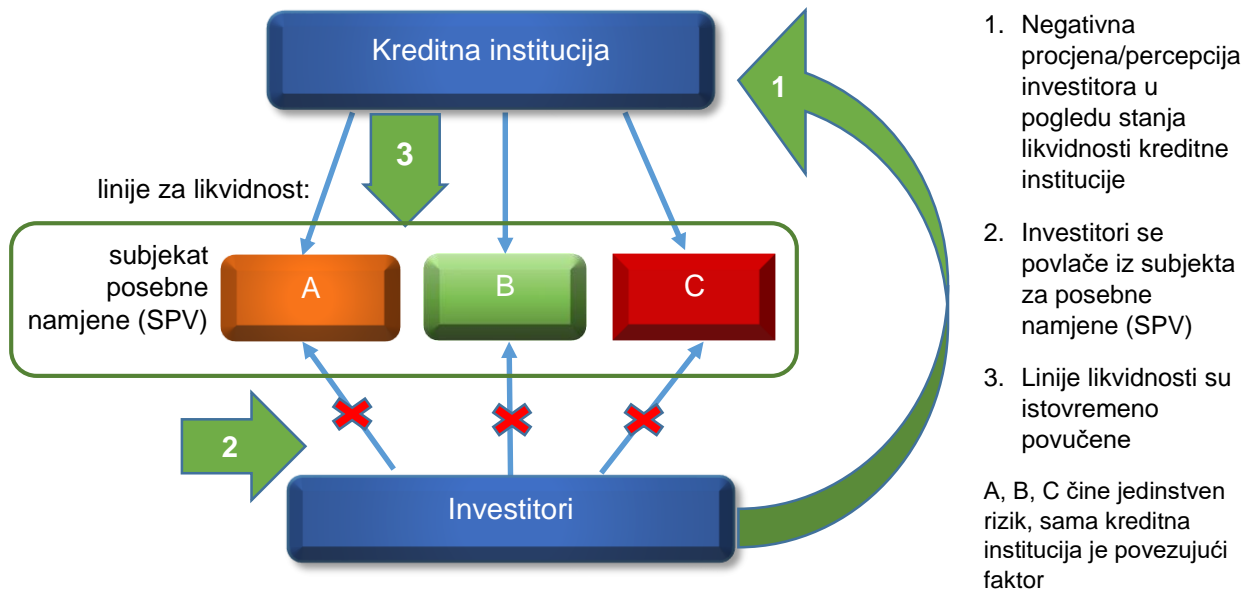

Scenario E6: Kreditna institucija kao izvor finansiranja (obaveza grupisanja)

U sljedećem scenariju kreditna institucija je izvor likvidnosti za tri subjekta posebne namjene ili intermedijarna društva (slične strukture):

U tom slučaju sama kreditna institucija može biti izvor rizika (referentni faktor rizika) pa je važno uzeti u obzir i te rizike koji proizilaze iz značajnog izvora zajedničkog finansiranja koji osiguravaju kreditna institucija, njena finansijska grupa ili sa njom povezana lica.

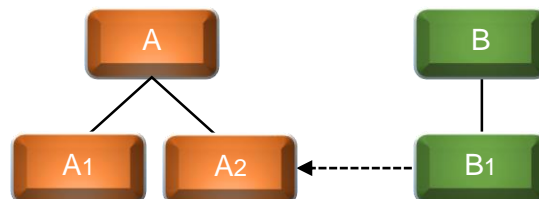

U prethodnom scenariju nema razlike između toga jesu li linije likvidnosti direktno povezane sa subjektom za posebne namjene ili odnosnom aktivom unutar subjekta za posebne namjene. Ono što je bitno jeste činjenica da će se linije likvidnosti koristiti istovremeno. Diversifikacija i kvalitet imovine nisu razmatrani u ovom scenariju kao ni oslanjanje na investitore iz istog sektora (npr. investitori na tržištu komercijalnih zapisa osiguranih imovinom) jer jedan rizik nastaje korišćenjem sličnih struktura i oslanjanjem na obaveze iz jednog izvora (tj. izvještajna kreditna institucija kao inicijatora i sponzora subjekata za posebne namjene).

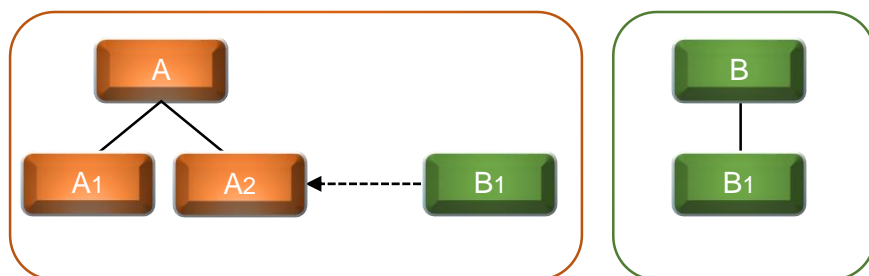
Odnos između povezanosti na osnovu kontrole i povezanosti putem ekonomske zavisnosti

Scenario C/E1: Kombinovana pojava zavisnosti usljed kontrole i ekonomske zavisnosti (jednosmjerna zavisnost)

U sljedećem scenariju kreditna institucija ima izloženosti prema svim subjektima prikazanim u dijagramu u nastavku. A kontroliše A1 i A2, B kontroliše B1. Osim toga, B1 je ekonomski povezan sa A2 (jednosmjerna zavisnost):

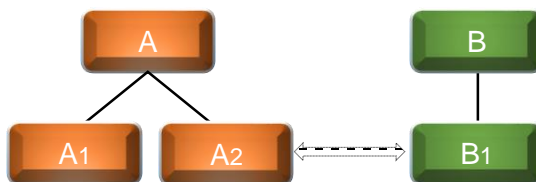
Obaveza grupisanja: U ovom scenariju kreditna institucija treba da donese zaključak da B1 u svakom slučaju treba uključiti u grupu povezanih lica sa A (grupa se tako sastoji od A, A1, A2 i B1) kao i sa B (grupa se tako sastoji od B i B1):

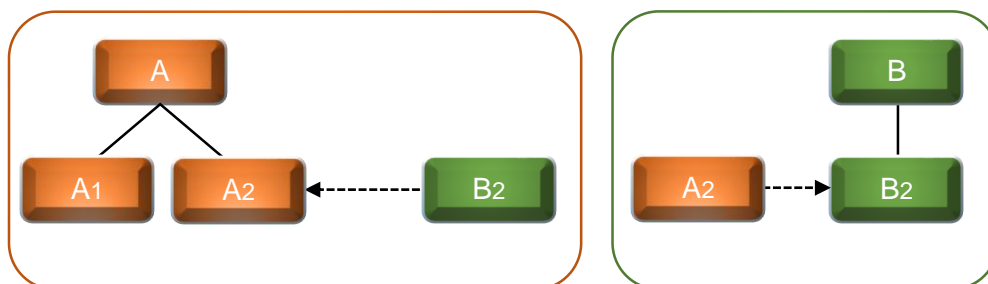
U slučaju finansijskih problema za A, A2 i preko njega i B1 će takođe osjetiti finansijske poteškoće zbog svoje pravne (A2) odnosno ekonomske (B1) zavisnosti. Formiranje tri različite grupe (A + A1 + A2, A2 + B1, B + B1) ne bi bilo dovoljno da obuhvati rizik koji proistieće iz A, zbog toga što bi B1, iako je zavisan od A2 a samim tim i od A, bio izolovan iz rizika grupe A.

Scenario C/E2: Kombinovana pojava zavisnosti u slučaju kontrole jednog lica nad drugim i ekonomske zavisnosti (dvosmjerna zavisnost)

U ovom scenariju ekonomska povezanost subjekta A2 i B1 nije samo jednosmjerna, već je uzajamna:

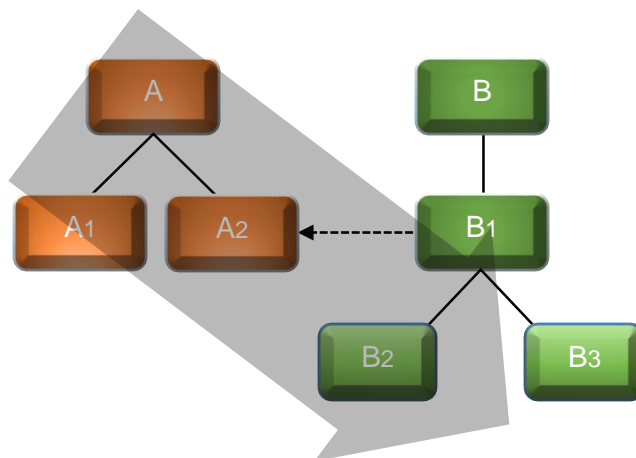

Obaveza grupisanja: A2 bi trebalo dodatno da se uključi u grupu B, a B1 bi trebalo dodatno da se uključi u grupu A:

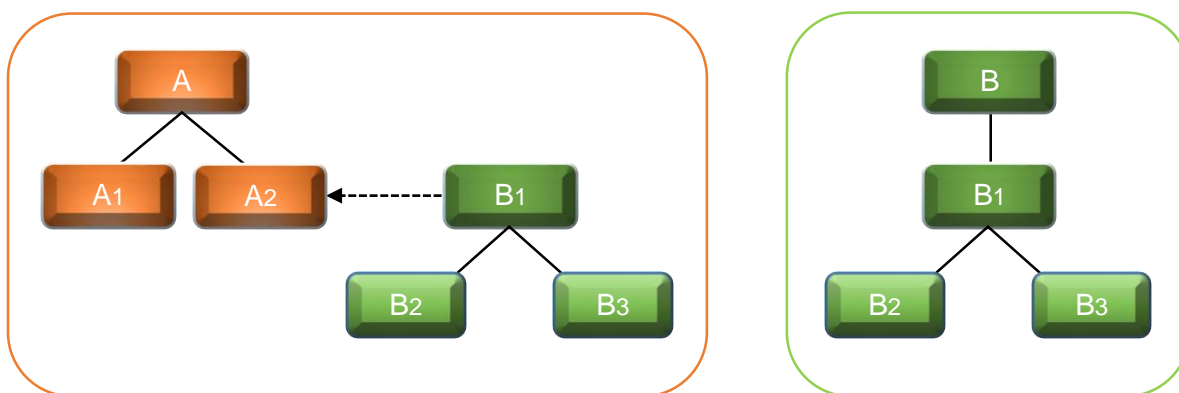

Scenario C/E3: Prelivanje finansijskih poteškoća prema dnu

U varijaciji scenarija C/E1 (pomenutog gore), B1 isto kontroliše dva subjekta (B2 i B3). U ovom slučaju finansijske poteškoće koje trpi A prelivaju se preko A2 i B1 prema dnu, na dva zavisna subjekta koje kontroliše B1 („prelivanje prema dnu.“)

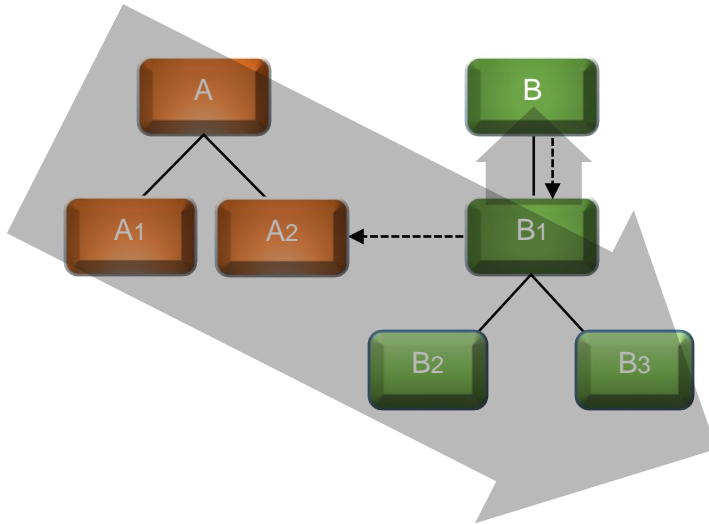
Obaveza grupisanja:

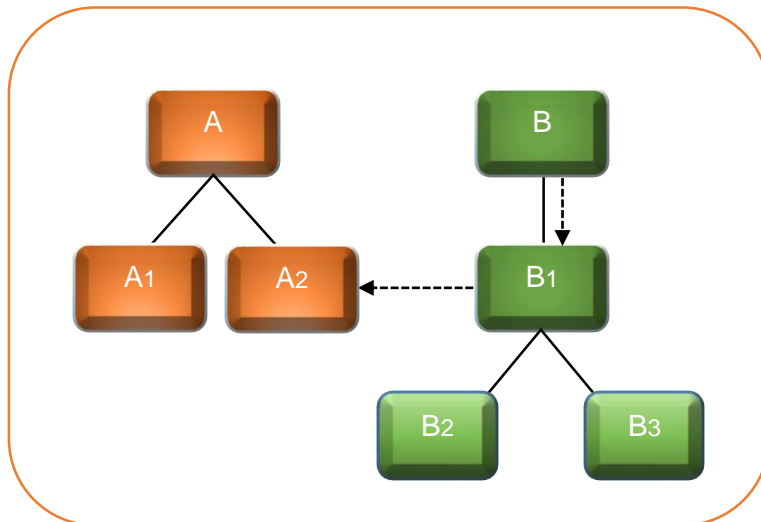
Scenario C/E4: Prelivanje finansijskih poteškoća prema vrhu

Odnos kontrole između subjekata B i B1 ne dovodi automatski do uključivanja subjekta B u grupu povezanih lica sa subjektom A, jer finansijske poteškoće koje trpi A vjerovatno neće dovesti do finansijskih poteškoća za B.

Ipak, subjekat B koje je matično društvo treba da bude uključen u grupu A ako B1 čini toliko važan dio grupe B da je B ekonomski zavisan od B1. U tom slučaju, finansijske poteškoće koje trpi A neće se prelivati samo prema dnu, već i prema vrhu na B i dovesti B do poteškoća u otplati (tj. svi subjekti sada čine jedinstven rizik).

Obaveza grupisanja:

Procedure kontrole i upravljanja za identifikovanje povezanih lica

Scenario Mm 1: Ograničenja za identifikovanje linija prelivanja finansijskih poteškoća

Dodatnom razradom prethodnog scenarija (C/E 4) kreditna institucija je izložena samo prema subjektu A i subjektu B3. U tom slučaju, uvažava se činjenica da možda neće biti moguće da kreditna institucija prepozna linije prelivanja finansijski poteškoća i grupa povezanih lica možda neće biti ispravno identifikovana i formirana.

